645
1990/2

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ISSN 0321-1500

საქართველოს ქალი

4
1990

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»
(«ЖЕНЩИНА ГРУЗИИ»)

Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал ЦК КП Грузии

მთავარი რედაქტორი
მარიკა
ბარათაშვილი

Главный редактор
МАРИКА
БАРАТАШВИЛИ

სარედაქციო კოლეგია:

ნელი ბურბენიძე, ნონა გაფრინდაშვილი, ნაზი თარგამაძე, ლია კაკაბაძე (პასუხისმგებელი მდივანი), ზინაიდა კვაჭაძე, ნაზი კილასონია, თამარ ლაშქარაშვილი, ქეთევან ლომთათიძე, ნინო ჟვანია, ცინარა ტერელაძე (მხატვრული რედაქტორი), ნადია შალუტაშვილი, ლუბა შეჭირული, ირმა ჩოფიკაშვილი, ნინო ჯავახიშვილი, ეთერ ჯაფარიძე.

ტექრედაქტორი ნანული ბუკია

გარეკანის პირველ გვერდზე — „საქართველო“. მხატვარი შოთა ჩლაიძე; მეოთხეზე — გოჩა კაკიაშვილის პლაკატი „ღმერთი არის ჩვენთან“.

საქართველოს კპ ცკ-ის გამომცემლობა

შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი საქ. კპ ცკ-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, მერაბ კოსტავას ქ. № 14.

Ордена Трудового Красного Знамени типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. М. Костава, 14.
Адрес редакции: 380096, Тбилиси, ул. М. Костава 14.

ქალო!
ჰყვავი, ჰყვავი ქალო,
დედობით —
[illegible] [illegible] ქართველს!
ნებით —
[illegible] [illegible] ჯანისთვის!..
ნებით — [illegible],
დედობით — [illegible],
ქალო — [illegible]!

[illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კურთხეულ იყოს ასეთი საქართველო!

ამ ჯერზე იმ მნიშვნელოვან და საყურადღებო საკითხზე მინდა ვესაუბრო ჩემს მკითხველებს, რომელიც ამ ცოტა ხნის წინათ გაზეთ „სახალხო განათლებაში“ წამოჭრა ერთმა ავტორმა ხერილში „ხმა მღაღადებლისა უდაბნოსა შინა“ (6. XII 89) და იქვე „საქართველოს ქალის“ რედაქციასაც უსაყვედურა ამ საკითხზე მსჯელობის დაგვიანება.

ერთი პირობა გავიზიარე წერილის ავტორის „ქართველი მანდილოსნის“ შეხედულებები და ამ წერილის იდეის მოწინააღმდეგეთა ჯიბრზე გულში გავიფიქრე: აი, ესეც თქვენ-მეთქი, მაგრამ წერილის თემის არსში ღრმად წვდომის სურვილმა და გონებაში წამოჭრილმა ურთიერთსაწინააღმდეგო აზრებმა დამანახვა, რომ ისეთ თემაზე საუბარი, როგორიც სქესობრივი თავისუფლებაა და ამ გზით ერის დემოგრაფიული პრობლემის გადაჭრა, ალბათ, ზოგ-ზოგთათვის ოცნებაში უფრო შესაძლებელი, ვიდრე ყოფაში და საერთოდ, არის თუ არა ეს საკითხი საოცნებო? ყოველ შემთხვევაში, საკითხი რთულია და ყოველგვარ სირთულეში ჭეშმარიტებაც ძნელი მისაგნებია. ძნელია დაუპირისპირდე ბუნებას, მაგრამ უფრო უარესია, ბრმად მიჰყვე მას. ბუნების წინააღმდეგ არ უნდა წავიდეთო, — გვეუბნება ავტორი. მაგრამ ყველაფერი ბუნებრივი და ნატურალური განა ყოველთვის სასარგებლოა? ეს რომ ასე იყოს, მაშინ ხომ კაცობრიობა ველურ მდგომარეობიდან ვერასოდეს გამოვიდოდა!..

ადამიანის განვითარების ისტორიის მანძილზე, დიდ ინტერესს იწვევს ამა თუ იმ მორალის ჩამოყალიბების მიზეზები და პრინციპები, რომლებთანაც თავისთავად უშუალო კავშირშია სქესი, როგორც ადამიანის არსებობისა და გამრავლების საფუძველი, მისი ფსიქიური წყობის შემქმნელი, რეგულატორი და ბოლოს, პიროვნების მთლიანობის ერთ-ერთი კომპონენტი.

სხვადასხვა ხალხებს სხვადასხვა წარმოდგენა აქვთ სქესზე და იმავ სქესის საფუძველზე სხვადასხვა წესები, კანონები შეუქმნიათ და თავიანთი ბუნებისათვის მიუსადაგებიათ.

საუკუნეების მანძილზე ამა თუ იმ ხალხის ყოფაში ჩამოყალიბებულ ჩვეულებებს, ადათებს, ტრადიციებს დიდი ძალა აქვთ. ათასწლეულებში გამობრძმედილი ყოფითი წესები და ჩვეულებებია ყველაფერი ის, რაც აძლევს ამა თუ იმ ხალხს თავის ორიგინალურ სახეს — ბრიტანელს ბრიტანული იერით ამკობს, გერმანელს — გერმანულით, ფრანგს — ფრანგულით, ქართველს — ქართული იერით. ვერ იტყვი და ვერ უბრძანებ ამა თუ იმ ხალხს, ამა და ამ საჭიროების მიხედვით შეცვლას, ხალხი თავად წავა იმ გზით, რა გზითაც თავისი გენეტიკური იმპულსები უბიძგებს.

მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ ცივილიზაციამ და დაჩქარებულმა პროგრესმა ღრმა ცვლილებები შეიტანა ხალხთა, როგორც მატერიალურ, ისე სულიერ ცხოვრებაში, მათ ზნესა და ადათში. ერთის მხრივ, მოძალებულ ტექნიკურ სიახლეთა და მეორეს მხრივ, თავისი ხალხის უძველესი ტრადიციების წინაშე, ადამიანი დაიბნა. სიძველეს ფერი ეცვალა, ბევრიც დაიღუპა, ბევრს ახლებური იერი მიეცა. თუ ერს თავისი კულტურულ-ეროვნული ტრადიციების დაცვის სურვილი უქრება, ეს იმას ნიშნავს, რომ ასეთი ერის ყოფნა-არყოფნის საკითხი დგება!..

ქართველი ერი ფიზიკური გადაშენების საშიშროების წინაშე ბევრჯერ მდგარა. ტყუილად როდი შფოთავდნენ გასულ საუკუნეში ჩვენი დიდი წინაპრები — ილია აკაკი, ვაჟა, იაკობ გოგებაშვილი და სხვები. ტყუილად როდი ილვწოდნენ ენის სიწმინდისათვის, საქართველოში ქართული ენის ღირსეულად დამკვიდრებისათვის, ქართული ოჯახების უკვდავებისათვის, ქართველი დედისა და ქართველი მამის როლის, სახელისა და ავტორიტეტის ამაღლებისათვის. დღეს კიდევ უფრო მეტად გვევალება სიფხიზლე და დაცვა იმ ბრძნული, ადამიანის სულიერი სამყაროს განმწმენდელი ძირძველი ტრადიციებისა, რომლებიც საუკუნეების მანძილზე ყოველგვარი იურისპრუდენციის კანონების გარეშე გვიწესრიგებდნენ ქორწინებას, შრომას, უფროს-უმცროსობას თუ სხვა მრავალ საყოფაცხოვრებო ურთიერთობას. ყოველივე ამან დღემდე ასე მოგვიყვანა და ქართველი კაცი რაინდული და ამაღლებული ზნის ადამიანად წარმოუდგინა კაცობრიობას.

თავისი არსებობის ისტორიის მანძილზე თითქმის ყოველთვის შეჭირვებულ ქართველ ხალხს, დღეს რომ განსაკუთრებით უჭირს და განიცდის არა მარტო მატერიალურ და ეკონომიკურ კრიზისს, არამედ დემოგრაფიულსაც და ზნეობრივსაც, ამ კრიზისებიდან თავის დასახსნელად არა მგონია ეგრეთწოდებული სქესობრივი თავისუფლება გამოადგეს.

და მაინც, რა არის სქესობრივი თავისუფლება? ნუთუ, მართლაც, ის ისეთი უმნიშვნელოვანესი ბიოლოგიური ძალაა, რომ მასზე დამოკიდებულია პიროვნების თავისუფლება? თუ ესა თუ ის ორგანო ჭირვეულობს, იგი ადამიანის მგრძნობიარე ფსიქიკაზე რეაგირებს; მაგრამ ადამიანს აქვს კიდევ ერთი თვალითუხილავი ორგანო — სულის, გულის, გონების, შენაერთი — სულიერი სამყარო, რომელიც მისი პიროვნების განმსაზღვრელია. მდიდარია ადამიანის სულიერი სამყარო? ე. ი. პიროვნებაა და თუ პიროვნება თავისუფალია თავის თავს იმორჩილებს, მას შეუძლია მართოს თავისი სხეულიც. თავისუფლება არ ნიშნავს თვალდახუჭულმა და გონებადახშულმა მისდიო შენი სხეულის ამა თუ იმ ორგანოს ინსტიქტებს.

რა არის სქესობრივი თავისუფლება? — საუბედუროდ ვერ ამოვიკითხე მისი განმარტება ხელმისაწვდომ ლექსიკონებში, მაგრამ ვიცით, რომ სქესი ადამიანის სხეულის მამოძრავებელი ძალაა, ძლიერი ინსტიქტია, თუ შეიძლება ითქვას, ძლიერი დინებაა, რომელსაც თუ მიყვები, ღრმა მორევში ჩაგითრევს, თავის ნებაზე გაგატარებს. ვიცით ჩვენ ამა თუ იმ ორგანოს ინსტიქტებზე აყოლის მაგალითებიც — ამ ბოლო დროს უზომო ჭამა-სმას რომ ავყევით, განა ეს ადამიანის ერთ-ერთი ორგანოს გალაღება, ეგრეთ წოდებული თავისუფლება არ არის? და, მერე, რა მოგვიტანა ასეთმა თავისუფლებამ? — თავშეუკავებლობა! — თავი ავიხსენით მამაპაპათა გამოცდილებისგან, უარვყავით მათი სიბრძნით მოგონილი სამარხვო დღეები, უარვყავით ქართული სუფრის უძველესი და უმშვენიერესი ბევრი ტრადიცია და, რა გამოვიდა აქედან? არა მგონია კარგი შედეგისათვის მიგვეღწიოს. ეს შედეგიც, სახეზე გვაქვს — ორგანიზმში ნივთიერებათა ცვლის რღვევა, მოჭარბებული სიმსუქნე, სხვადასხვა ორგანოს დაავადება.

ქართველ კაცს უთქვამს, „მუცელს ალორებს, ლორია, აქორებ, ქორიაო!“ „ენას კბილები დარაჯობენო“ და ა. შ. და ა. შ. ჩვენმა წინაპრებმა თავიანთი გამოცდილების მიხედვით ყველაფერს თავ-თავისი ადგილი მიუჩინეს, ნორმა, ეთიკეტი დაუწესეს. და განა მარტო ჩვენმა (ქართველთა) წინაპრებმა? საერთოდ, ხალხებმა. და, თითოეულმა თავისებურად, იმ ერთი თვა-

ლითუნილავა და ხელშეუხები „ორგანის“ მიხედვით, რომელსაც „ცხოვრებისეულ წყობას“, ხასიათს ვეძახით. აქ კი, უპირველესად მხედველობა იმისა, რომელი ხალხის ტრადიციები სწორი და სხვებისთვის მისაბაძი — ევროპელის, აფრიკელის თუ აზიელის... ვფიქრობთ, რომ თითოეული ხალხისთვის ის არის სწორი, რაც მისმა ზნემ გამოიმუშავა და მიიღო. თავისი ორიგინალური სახე, ჩამოყალიბება ეროვნული ფიზიონომია.

ახლა, ერთი წუთით კვლავ თვალი მივაპყროთ „ქართველი მანდილოსნის“ წარსულს. რას გულისხმობენ „სქესობრივი თავისუფლებით“ თუ „თავისუფალი სიყვარულით“ გამრავლებას? მერე ვინ ვიქნებით ასე გამრავლებული ხალხი, ვიქნებით კი ქართველები? ბავშვს ოჯახი ზრდის. ოჯახი დედისა და მამის სახით ფუნქციონირებს. დედ-მამის სიყვარული არის საფუძველი ადამიანის აღზრდისა, ადამიანად ჩამოყალიბებისა. გამონაკლისებზე არ ვსაუბრობთ, გამონაკლისები ყოველთვის არის. რა სჯობია, — მომრავლებული მინაბერები და ბურბუჭები, თუ მარტოხელა დედები და უმამო შვილები? ალბათ, არც ერთი და არც მეორე. ჩვენ უნდა ვიზრუნოთ, რომ ჩვენმა ახალგაზრდებმა შექმნან ოჯახები.

რაც შეეხება ქალთა ეგრეთ წოდებულ ემანსიპაციას თავისუფალ სიყვარულში და მამაკაცის მორალთან მათ გაჯიბრებას, საუბედუროდ, „ლიზუნგებისა“ და მონოდებების გარეშე ამას უკვე „ახერხებს“ ახალგაზრდების ნაწილი, მაგრამ დადებითი შედეგი არც ამას მოყოლია; იმიტომ, რომ იყო დედა და გსურდეს ოჯახის შექმნა, ეს ერთი და იგივე ცნებებია კარგად, სწორად აღზრდილი ქალისთვის. ის კი, ვინც „თავისუფალ სიყვარულში“ გაინაფება, საუბედუროდ, დედობაზე ნაკლებად ფიქრობს. ჩვენ არ გვიყვარდება ის დედები, რომლებიც „ბედის უკუღმა ტრიალის“ თუ სხვადასხვა შემთხვევის გამო, ქორწინების გარეშე, მაგრამ თავიანთი გულწრფელი სიყვარულის ნიადაგზე შვებ და გაზრდებ შვილები. ასეთი შემთხვევები დღევანდელ ცივილიზებულ ეპოქაში კი არადა, ძველ ეპოქაში ჰქონდა საქართველოს. ჩვენთან ქალი მედგრობით თავისუფალი იყო. ჯერ კიდევ საუკუნეების წინათ იურიდიულად იყო გათვალისწინებული მეუღლეების დაცილებისა და მეორედ გათხოვების უფლება. ქორწინების გარეშე გაჩენილ შვილებს ანდევდნენ გვარებს, ჩვენი ხალხი ღირსეულად ეხმარებოდა მარტოხელა დედებს შვილების აღზრდაში, მათ მეუღლეებად, იყო ლმობიერება, სამართლიანობა, გულმოწყალება. გვყავდნენ „დიტმინებიც“, მაგრამ იშვიათად თუ მოუწევდა ქართველ ხალხს მათთვის ინკვიზიცია.

ადამიანის ქვეყნად მოვლენა, ეს იქნება კანონიერი ქორწინებით თუ ქორწინების გარეშე, დიდი და ნათელი მოვლენაა, საპატიო და სამადლობელი, მაგრამ ნუ დაუტოვებთ გაჩენილ ბავშვს მომავალს უპატრონოდ. ნუ ჩააბარებთ მარტოხელა დედის ხელში, და ამ დედისთან ერთად ჩვენც ვიფიქროთ ბავშვის მომავალზე, როგორ უნდა გაიზარდოს იგი უმამოდ, მამის სახელისა და ყურადღების გარეშე.. თუ ცოლ-ქმრის გაყრის შემთხვევაში სასამართლოს უწესებს თავსატეხი მათი შვილების მომავლის თაობაზე, დაბადებიდან უმამოდ გასაზრდელს, რა ეშველება?! რას ვეტყვით, რა მორალით გავზრდით?!.. ეს ერთი უდიდესი პრობლემაა „სქესობრივი თავისუფლებით“ დემოგრაფიული საკითხების მომგვარებელი საზოგადოებისა, მერე პრობლემა კი შემდეგში არის. თავს ქალი მოიხსნის მინაბერობის პრობლემას, დაიმკვიდრებს დედის სახელს და იქნება ბედნიერი. (იგი დედა — განა არის ამაზე უმშვენიერესი და უკეთილშობილესი რამ ქვეყნად?), მაგრამ „სქესობრივი თავისუფლების“ პრინციპით ვაი თუ ზოგი მიაკვლის უკვე მყარად შექმნილ ამა თუ იმ მშვიდობიან, შვილებით დამარცულ ოჯახს.

მერე, „სქესობრივი თავისუფლების“ პრინციპით, ქალმა უნდა ეძებოს ახალი პარტნიორი, რადგანაც „თუ ვკითხავთ მედიცინის მუშაკებს, ქალის ორგანიზმში ცვლილებები ხდება არა მარტო სქესობრივი ცხოვრების დაწყების დაგვიანების გამო, არამედ მისი უდროოდ შეწყვეტის გამოც“.

ქალ-ვაჟის სიყვარული კეთილშობილური, ამაღლებული გრძნობაა, და ამდენად ნათელი და სპეტაკი, „რაღაა იგი სინათლე, რასაც ახლავს ბნელია?!“ უმტკიცობა და ცვალებადობა, რომლითაც ქვრვობილებული, თავისუფალი სიყვარული ხასიათდება, განა სიბნელე არ არის და კიდევ უარესი?.. განა ასეთმა „სიყვარულმა“ არ „გაამდიდრა“ მედიცინა უცნაური ავადობებით?

სქესობრივი თავისუფლება დიდ ზნეობრივ ზარალს მოუტანს ჩვენს ერს.

საქართველო არ არის კარჩაკეტილი ტრადიციების ქვეყანა. მდიდრდება და მრავალფეროვნდება მისი ტრადიციები, მაგრამ საქართველო ძირითადად მისი ძველთაძველი ისტორიაა. ქართველი ხალხი თავისი ყოფით, ადათით, წესით უძველესის უახლესამდე მომტანი ერია. აქ არის მისი უნიკალური ღირსებები და თავისებურება. საქართველო ნათელშობილთ დედათა და უმამაცეს მამათა ქვეყანაა, ჩვენ შვილთა სიცოცხლე და სამაყო ქვეყანა. კურთხეულ იყოს ასეთი საქართველო მარად!

უფალო, შეგვეწიე!..

გულნარა ხტურია

[illegible]

გულნარა მარგველაშვილი-ჩოგოვაძე

დღეს არ უნდა გვეგულებოდეს ქართველი, რომელიც არ აცნობიერებს, რომ ჩვენი თავი ჩვენადვე გვირჩენოდეს. მაგრამ ეს რომ თითოეულისაგან დიდ ძალისხმევასაც მოითხოვს, ესეც უცილობელია. ამ სანუკვარი ოცნების აღსრულებაში ყველამ თავისი წვლილი უნდა შეიტანოს — მეცნიერმაც და მისი ჩანაფიქრის შემსრულებელმაც. ყველამ თავის უბანს მთელი გულისყურით, შემართული, შემოქმედებითი შრომით უნდა მიხედოს, რადგან, როგორც დიდი ილია ამბობდა: „ჩვენ უნდა ჩვენი ვშველოთ მყოობადი“. ჩვენი მოსავლელია მთაც და ბარიც, მისი ყოველი გოჯი მიწა, რათა „პური არსობისა“ ჩვენვე, საკუთარი გარჯით მოვიწიოთ, სხვისი ხელის შემყურე არ ვიყოთ. ყოველი მტკაველი მიწა, რომლის სიმცირეზე ასე ბევრს ვლაპარაკობთ, მაქსიმალურად უნდა ავითვისოთ, გავანოყიეროთ, მისი მოსავლიანობა ისე უნდა გაიზარდოს, რომ არც ბუნებას ევნოს რამე და არც ადამიანის ჯანმრთელობას. ეს დღეს საქართველოსათვის აუცილებელია. ქართველი გლეხკაცის საუკუნეობრივ დაკვირვებას, გამოცდილებას მიწის მოვლის საქმეში მეცნიერულ მიღწევებსაც თუ დავუმატებთ, სურსათის სიუხვეს ნამდვილად მივაღწევთ. რასაკვირველია, მოწეულსაც თუ მოვუვლით, არ გავანიავებთ, ქარს არ გავატანთ.

სწორედ მიწის პატრონობა, მისი მოვლა-განოყიერება, გახადა თავის კვლევის საგნად სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა პირველმა ქართველმა დოქტორმა ქალმა, მ. საბაშვილის სახელობის ნიადაგმცოდნეობის, აგროქიმიისა და მელიორაციის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ლაბორატორიის გამგემ გულნარა მარგველაშვილმა-ჩოგოვაძემ.

დიახ, რა უნდა იყოს იმაზე მეტი საზრუნავი, ვიდრე შენი სამშობლოს ყოველი გოჯი მიწის მოვლა და განაყოფიერება, მით უმეტეს, როცა მას ასე უდიერად, უზრუნველოდ ეკიდებიან. გაიზარდა სასოფლო-სამეურნეო სარგებლობისათვის უვარგისი, წყობიდან გამოსული მიწების ფართობი, ამ მიწების აღდგენის ერთ-ერთი გზაა სწორად წარმართული რეკულტივაცია, აგროწესების დაცვით ნიადაგში სასუქების შეტანა. მეცნიერმა ქალმა თავისი კვლევის თემად აარჩია სასუქების გამოყენების საკითხი, ნიადაგობრივ-კლიმატური პირობების გათვალისწინებით. მან ჯერ ღრმამეცნიერულად შეისწავლა აღმოსავლეთ საქართველოს ინტენსიური მიწათმოქმედების ძირითადი ტიპის ნიადაგების ფოსფატური რეჟიმი. შემდეგ კი ქართველმა დაამუშავა კარბონატული ნიადაგების ფოსფატური რეჟიმის ოპტიმიზაციის თეორიული საფუძვლები. ფოსფორიანი [illegible] ხწია საქართველოს მიწათმოქმედებაში [illegible] მეცნიერულად [illegible] რეკომენდაციების [illegible]. გულნარა მარგველაშვილი-ჩოგოვაძის რეკომენდაციების დანერგვით აღმოსავლეთ საქართველოში საგრძნობლად გაიზარდა საშემოდგომო ხორბლის, სამარცვლე და სასილოსე სიმინდის, პომიდვრის, კარტოფილის მოსავლიანობა. საერთოდ, მისი მეცნიერული რეკომენდაციები დანერგა ჩვენი რესპუბლიკის 80 ათას ჰექტარ ფართობზე და შედეგებიც თვალსაჩინოა.

ქალბატონი გულნარა კაბინეტში გამოკეტილი მეცნიერი როდია. მას მხოლოდ ერთი მიზანი ამოძრავებს — მისი მეცნიერული გამოკვლევა პრაქტიკოსმა გაითავისოს, საქმედ, რეალობად აქციოს. რვა წელიწადი თავაუღებლად აწარმოებდა ცდებს დუშეთის რაიონის ბაზალეთის კოლმეურნეობაში მარცვლეულის კულტურებზე, ფოსფორიანი სასუქების ეფექტიანობაზე. აქ აგროქიმიურ ლაბორატორიაში (სამწუხაროდ, საქართველოში ასეთი ლაბორატორიები ყველგან როდია, არადა საქმის სწორად წარმართვისათვის იგი აუცილებელია), გვერდით ამოუდგა კვალიფიციური აგრონომი, ლაბორატორიის გამგე ციცო დორეული, რომელიც ჩასწვდა მეცნიერის ჩანაფიქრს. გულნარას მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები ზუსტად აგროწესების დაცვით განახორციელა, მოსავლიანობა 30-40 პროცენტით გაიზარდა.

— დღეს ძალიან გვჭირდება ისეთი კვალიფიციური სპეციალისტები, რომლებიც მეცნიერული საქმის დანერგვით დაინტერესდებიან. ამ შემთხვევაში ენთუზიაზმსა და საქმისადმი შემოქმედებით დამოკიდებულებასაც დიდი როლის შესრულება შეუძლია. გვაკლია ციცო დორეულისნაირი სპეციალისტები, გაგვი-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მხილა გულისტკივილი გულნარამ.

მეცნიერი ქალი კვლევის შედეგებს როცა ნერგავს, ბოლომდე თანამიმდევრულია, საავტორო ზედამხედველობას არ აკლებს თავის ჩანაფიქრს, პრაქტიკოსებთან მჭიდროდ თანამშრომლობს. ამიტომაც მისი კვლევა ცაში გამოკიდებულად არ რჩება. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს იმას, რომ სასუქების გამოყენებისას დადგენილი ნორმები არ დაირღვეს, უკუშედეგი არ მიიღონ. არადა, ბოლო ხანს რესპუბლიკაში წარმოებულ რიგ სოფლის მეურნეობის პროდუქტებში შესამჩნევად იმატა ნიტრატების შემცველობამ. ეს კი იწვევს მთელ რიგ ნეგატიურ მოვლენებს ადამიანის ორგანიზმსა და ბუნებაში. ქალბატონმა გულნარამ ამ მიმართებითაც მრავალი საინტერესო რეკომენდაცია დაამუშავა სარეალიზაციოდ.

გულნარა მარგველაშვილი აქტიურად არის ჩაბმული ინსტიტუტის ისეთი გამოყენებითი, ზონალური ხასიათის საქმიანობაში, როგორიც არის ნიადაგის ნაყოფიერების ამაღლება, ახალი ფორმის რთული სასუქების რაციონალური გამოყენება. და ასეთი მასშტაბური ამოცანების განხორციელების დროს მას დიდ პრობლემად მიაჩნია ის, რომ ბრიგადულ და იჯარულ სისტემაზე გადასვლამ მეტად მტკივნეულად წარმოაჩინა ერთი წინააღმდეგობა. სახელდობრ, ინსტიტუტი, სადაც ის მოღვაწეობს, სამეურნეო ანგარიშის პირობებში მუშაობს, მაგრამ აგროსამრეწველო გაერთიანებებს არა აქვთ სამეცნიერო დაწესებულებებთან ხელშეკრულების გაფორმებისათვის საჭირო თანხა. მეცნიერული სიახლეები აინტერესებთ, მათი დანერგვა მიზანშეწონილად მიაჩნიათ, მაგრამ ამისათვის სათანადო სახსრები არ მოეპოვებათ.

მართალია, ეს არც თუ სახარბიელო ვითარებაა, მაგრამ ქალბატონ გულნარას მომავლის რწმენა როდი დაუკარგავს. მან იცის, რომ ჩვენი საქმე ჩვენ უნდა ვაკეთოთ, მიწას გავუფრთხილდეთ, მოვუაროთ, გავანოყიეროთ, რადგან დღეს ისე, როგორც არასდროს, სჭირდება საქართველოს ეკონომიკური სიძლიერე. მეცნიერს ახალი ჩანაფიქრიც აქვს. მან განიზრახა საზღვარგარეთის გამოცდილების მიხედვით დაამუშაოს ბიოლოგიური ჰუმუსის დამზადებისა და გამოყენების საკითხები. ამ პრობლემის გადაწყვეტით ხელი შეეწყობა დამაბინძურებელი ნარჩენების უტილიზაციით გარემოს დაცვას.

ქალბატონი გულნარა მარტო მეცნიერული კვლევით როდი იფარგლება, იგი აქტიურად არის ჩაბმული ინსტიტუტის საზოგადოებრივ საქმიანობაში, ხელმძღვანელობს ინსტიტუტის ქალთა საბჭოს, რომლის მთავარი ფუნქცია ქველმოქმედებაა: თანამშრომელ ქალთა ოჯახური მდგომარეობის შესწავლა, მარტოხელა და მრავალშვილიანი დედებისადმი განსაკუთრებული ყურადღება და დახმარება.

შესანიშნავი მეუღლე დაეღუპა გულნარას — კარგი სპეციალისტი, ინჟინერი ვლადიმერ ჩოგოვაძე, ოჯახის მთელი ტვირთი — შვილების აღზრდა მას დაეკისრა. ოჯახის წარმართვის სიმძიმემ აგრძნობინა რამდენ საჭიროა მარტოდ დარჩენილი ქალისათვის მატერიალური და მორალური მხარდაჭერა. „ქალიც შენა ხარ და კაციცო“, — კრძალვით ეტყვიან თანამშრომლები. ახლა სჭირდებათ მის შვილებს გონივრული ზედამხედველობა, ცხოვრებაში სწორი გეზის მიცემა. და დედაც შრომისმოყვარეობას, კეთილსინდისიერებას შთააგონებს მათ.

გულნარა მარგველაშვილმა-ჩოგოვაძემ დიდი შრომა გასწია მეცნიერული კვლევის გზაზე. გასაკეთებელი კვლავ ბევრია საქართველოს მომავლისათვის, მისი პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის მისაღწევად.

რუსუდან ბრიგოლია

ახალდაბადებულის ფიქრები

და... მაინც დავიბადე! დამდეგ ახალ 1990 წელს ფეხდაფეხ მოვყევი.

— ოჰ, ოჰ, რა ბიჭია! ამირანია, ნამდვილი ამირანი, შემათამაშა ხელში ბებიაქალმა, ერთი კი დაანახვა ჩემი თავი დედას და სასწორისაკენ გამაქანა.

მაინც მოვასწარი დედაჩემის დაღლილი, გაწამებული, მაგრამ ღიმილიანი სახის დანახვა.

არადა, მთელი ცხრა თვე შიშით მაკანკალებდა, რომ ვერ დავინახავდი დღის სინათლეს, ცხრათვალა მზეს და მზეზე უფრო ალერსიან დედის თვალებს, ვერ დავინახავდი ჩემს უფროს და-ძმას, მარტო ხმები რომ მესმოდა მათი.

ოთხიოდე კვირის ჩასახული ვიყავი, რომ ერთი ალიაქოთი ატყდა ოჯახში ჩემს გამო.

— რას მოღუშულხარ შემოდგომის საწვიმარი ღრუბელივით? — ეს მამაჩემის სიტყვები იყო, დედას მიმართა საღამოს სამსახურიდან დაბრუნებულმა.

თურმე დედაჩემი დაღონებული იყო და მე არ ვიცოდი, ამიტომაც დავინტერესდი, თუ რას უპასუხებდა. და როცა დედაჩემის პასუხი მოვისმინე, უცებ პირველად ვიგრძენი, რა ყოფილა გულისტკივილი, სიცოცხლის დაკარგვის შიში.

— არ მინდა, არ დავიტოვებ, რაღა დროს ჩემი შვილია.. ხელახლა აკვანთან რა დამსვამს, სადღა შემიძლია ღამეების ტეხვა და ბავშვის ტირილის ატანა...

კინაღამ ნაწილ-ნაწილ დავიშალე შიშსაგან, რაკი მივხვდი, რომ ეს სიტყვები მე მეხებოდა. უხმოდ, მაგრამ მთელი ჩემი არსებით დავუწყე მუდარა დედაჩემს.

— ნუ, დედიკო, ნუ გამწირავ! ისეთი რა დაგიშავე, რომ ასე გწყენია ჩემი სტუმრობა? მე კი ყოველთვის ძალიან, ძალიან მეყვარები, ყველაფერს გაგიგონებ, ისეთი წყნარი ვიქნები, არც ერთ ღამეს არ გაგატეხინებ. გაკვეთილებსაც უთქმელად ვისწავლი. შენ ხომ ყოველდღე ეჩიჩინები ჩემს და-ძმას, მოშორდით ტელევიზორს, წიგნი აიღეთ ხელშიო, მე სიტყვის უთქმელად მიგიხვდები და რაც შენ გაგეხარდება, იმას გავაკეთებ. არც პურის მოსატანად წასვლა დამეზარება, არც

ავეჯიდან მტვრის გადაწმენდა. აი, ნახავ, რამდენს გასიამოვნებ, ოღონდ შემიბრალე, ნაადრევად ნუ გამომასალმებ სიცოცხლეს, მაჩვენე მზე, თქვენი სახეები.

ვიდრე მე ჩემს უხმო ვედრებას აღვავლენდი, ეტყობა მამაჩემმაც ნელ-ნელა გიაზრა გონებაში, რაც ხდებოდა და მშვიდი, ალერსიანი ხმით დაუწყო დარწმუნება დედას, რომ მრუდე ნაბიჯი არ გადაედგა.

— უფროსები სკოლას მალე დაამთავრებენ და ვინ იცის, საით გაუწევთ გული, ჩვენ კი ოჯახში უმცროსი გვეყოლება, ვინმეს ხომ უნდა მივეფეროთ. ხომ იცი, ალერსი სულსაც ანედლებს და გულსაც აახალგაზრდავებს. მეც მოგეხმარები მის გაზრდაში...

— მომეხმარები. როგორ არა, თვეობით მიდიხარ ხოლმე მთებში...

— პირობას გაძლევ, სანამ ბავშვი ერთი წლისა არ გახდება, გეოლოგიურ ექსპედიციას ახლოსაც არ გავეკარები, — ჩაეჭიდა მამა ამ მიზეზს, — შენ ყველგან უფრო პატივისცემით შეგხვდებიან, სამი შვილის დედა იქნები.

ასეთი საუბრები მომდევნო დღეებშიც გრძელდებოდა და ჩემი დაძმის ყურამდეც მივიდა. ახლა ისინი ცდილობდნენ დედის გადმობირებას ჩემს მხარეზე.

— სკოლიდან დავბრუნდები თუ არა, სულ მე მეყოლება ხოლმე. პერანგებსაც დავურეცხავ და გარეთაც გავასეირნებ, — უთვალავჯერ უმეორებდა ჩემი დაიკო და მეც მთელი გულით შემიყვარდა იგი.

ვგრძნობდი, თანდათან როგორ გალხვა ყინული, თითქოს მეტი სითბო შეიძინა სისხლმა, დედის გულიდან რომ მოჩქეფდა ჩემში, თითქოს ალერსსაც ატანდა მას თან ჩემი დედიკო. ახლა მთელი ოჯახი ჩემი სტუმრობის სამზადისში იყო. მეც დავმშვიდდი, თუმცა ხანდახან მაინც შევკრთებოდი ხოლმე შიშისაგან, — ვაითუ?!

მაგრამ ახალი წლის დამდეგს ყოველგვარი ეჭვი და შიში უკან დარჩა და მეკვლედ მოვევლინე არა მარტო ჩემს ოჯახს, სამშობიარო სახლსაც, ქალაქსაც.

ბედნიერი იყოს ჩემი მოსვლა საქართველოში! მშვიდობა, სიკეთე, ერთურთის სიყვარული, ოჯახების სიმრავლე დაგბედებოდეთ ყოველ ახალ წელს!

ციალა კახნიაშვილი

ნოდარ შამანაძე

ახალი ლექსები

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თამარ დედოფალს

შუქმოიეფე მეფემა
იმეფე მეფედ მეფეთა,
მიწაზე ვინ იპოვიდა,
ცაში ეძებდნენ შენფერთა.
იმხელა შექმენ სამეფო,
მზე ილლებოდა გზაშია,
მთებს შემოარტყი ქამრებად
ცისარტყელების არშია.
წყარო დააშვრე წყლიანში,
უწყლოზე წყალი ადინე,
კლდეში ააგე ქალაქი,
ზღაპარი გაანამდვილე.
ვერ შეგაშინეს მუქარით,
ხმალი მტრის ძვლებზე გილესავს,
ეშვი მოსტეხე ნუქარდინს
და მრავალ ნუქარდინებსა.
რვაას წელს ისმის შენს ქებად
ჩანგის სიმების წკრიალი,
ღმერთმა გვიმრავლოს ქალები
შენი მზის ნაპერწკლიანი.

ცარიელ აკვანს ქარი აქანებს

ჭერზე ოქროს ჭაღს ჩასძინებია,
გარაჟში ღვიძავს ავტომანქანას,
სხვენზე კი ფერად ლინჭილებიანს —
ცარიელ აკვანს ქარი აქანებს.
სკივრებში ბროლი,
ყელზე ბაჯაღლო,
თითებზეც ოქრო, ლალი, პლატინა...
სახლის სხვენზე კი ქარი ფრთალაღობს,
აკვანს აწვალებს,
არწევს,
ატირებს.
ოქროს,
მარგალიტს,
მანქანას ახალს
მსუნაგი თვალი ეამბორება;
ერთი ბალანა სად არის ახლა,
რომ გადასწონოს მთელი ქონება.

ხეზე გაკრული ლექსი

ცხრა აპრილს ხეზე გავაკარ ლექსი,
წამოფრენილი ნაუცბათევად,
ცას შეღაღადა იმ ლექსმა კვნესით,
ირგუნა ცრემლით ღამის გათევა.
დუღდა თბილისი სევდის ამარა,
სწვავდა, დაგავდა გულებს სახმილი,
შეფოთლილები ფურცლით მრავალით,
ხენიც გლოვობდნენ ტოტებდახრილი.
ლექსებს იმდენი მეჭირისუფლე
არა ჰყოლია არასდროს მართლაც,
სანთლებს ანთებდა თვითონ უფალი
და ლექსიც ენთო სანთლებთან სანთლად.

ლოცვა

სულს გვეღვრები ციურ ნათლად
ანგელოზთა სანთურით,
წილხვდომილად თუ გვთვლი მართლა,
თუ ვართ შენი ნათლული,
აქართველე ქართველობა,
აქართულე ქართული,
დაგვანახე ჩვენი მტრები
შავ უფსკრულში ჩანთქმული,
რუსთველურად გვათქმევინე
ლექსი ქვეყნად ართქმული.

* * *

როგორ მინდა, როგორ მინდა,
კვლავ საგულეს ჩადგე, გულო
და რაც სიყრმით გამიფრინდა
სიყმაწვილემ დამიბრუნოს.
როგორ მინდა, მითხრა რაშე
მეგობრული, საიმედო...
როგორ მინდა, მითრა რამე
რა იქნება, ჩემთვის ისევ
სიყვარული გაიმეტო.

მე ველოდები

ღამე იწვის და ვხვდები
განთიადს,
დღეები მოვა უსინანულო,
მე ველოდები ხვალინდელ
დიად
შენს გამარჯვებას, ჩემო
მამულო.

ლანდა მასხულია

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ამბავი სიყვარულისა, პოეზიისა და მეგობრობისა

ნიტა ტაბიძე შვილებთან — გივი და ნინოსთან და შვილიშვილთან — ალექსი ჭანტურიაშვილთან ერთად

მხოლოდ რჩეულთა ხვედრია დიდი პოეტის ცოლობა. ეს ღვთის ჯილდოც არის და მძიმე ტვირთიც, რომლის ტარება ყველას როდი ძალუძს. ყველას როდი შეუძლია ჭეშმარიტი მეგობრობა გაუწიოს ცისფერყანწელთა ლეგენდარულ ორდენს, ბოლომდე ღირსეულად ატაროს წამებული პოეტის კენტადდარჩენილი მეუღლის ეკლის გვირგვინი, სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე ელოდოს, ინამოს, მიუტევოს ყველას და დაგვიტოვოს მშვენიერი მოგონებები ცისფერყანწელთა ძმობის ულამაზესი სალამოებისა და საოცარი პოეტური სიყვარულისა.

ნინო მაყაშვილი-ტაბიძე, ტიციან ტაბიძის მეუღლე, ქვრივი კი არა, მეუღლე უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე, ერთგული, ჭირთამთმენი, გაუტეხელი, იმედიანი, აი, როგორ ახასიათებს ამ დიდებულ ქალბატონს პოეტი რევაზ მარგიანი:

„ნინო მაყაშვილი-ტაბიძე ოთარაანთ ქვრივივით ძლიერი, შეუპოვარი და, ამავე დროს, დიდად კეთილშობილი პიროვნება გახლდათ. ხშირად გაოცებული შევცქეროდი ხოლმე ჭირთაგან გაუტეხელ ქალს, რომელიც მეუღლისადმი ერთგულებისა და თავდადების უბადლო განსახიერება იყო. ასეთად დარჩა იგი ჩემს ხსოვნაში.

ნინო ტაბიძე ერთ-ერთი პირველი არისტოკრატი ქართველი ქალია, რომელმაც დიდი ამაგი დასდო ქართულ-რუსულ ლიტერატურულ ურთიერთობებს. ტიციანის მეგობარი პოეტები თავს ევლებოდნენ ძვირფას რძალს, რომელიც ღვიძლ დასავით უყვარდათ და მზრუნველობას არ აკლებდნენ მის ოჯახს...“

მაყაშვილთა წარჩინებული ოჯახის ასული იყო ნინო. მისი მამის პაპა და დიდი ილია ძმები ყოფილან, ვენახებიცა და მარანიც საზიარო ჰქონიათ ყვარელში. იქ ხშირად დადიოდნენ ილია მეუღლესთან ერთად, ვაჟა-ფშაველა. ნინოს დედა, ქალბატონი ბარბალე ყარალაშვილთა ცნობილი მუსიკალური ოჯახიდან იყო. მისი მეუღლე ხალხოსნურ მოღვაწეობას ეწეოდა. იგი განთქმული ყოფილა ვაჟკაცობით, სილამაზითა და სამართლიანობით.

აი, ასეთი პოეტური და მუსიკალური ტრადიციების გარემოცვაში გაატარა ყმაწვილქალობა ნინო მაყაშვილმა. თავად აღნიშნავს: — ალბათ ილია ჭავჭავაძემ და ვაჟა-ფშაველამ დამანათლეს, მთელი ცხოვრება პოეტებთან გამეტარებინაო...

თელავიდან თბილისში გადმოსულ ნინოს ცისფერყანწელთა მშვენიერი ძმობის წევრები გაეცნენ და დადიოდნენ გათენებამდე პოეზიით ანთებული ლამაზი ჭაბუკები წითელპალტოიან კოლომბინასთან

ერთად. ნინოს ექსპრომტი უძღვნა პაოლო იაშვილმა:

„ატირებული პიერო სნეული
დაგვიბრუნდება.
და მერე შაითან-ბაზარში მონახავს
მყუდრო ბინასა,
შეიყვანს, როგორც ტაძარში ფერნასულ
კოლომბინასა“,

ირგვლივ ყველაფერი პოეზიით სუნთქავდა, ამაღლებული განწყობილება სუფევდა ყველგან, სადაც კი ცისფერყანწელები გამოჩნდებოდნენ. ურღვევი ძმობა, უმშვენიერესი სიყვარული და პოეზია — მეტი რა უნდა რომანტიკულ გოგონას სიცოცხლის შესაყვარებლად! სიცოცხლე კი მართლაც გამორჩეული არგუნა ბედმა.

მოვუსმინოთ ისევ ნინო მაყაშვილს:

„დილით სამსახურში მივდიოდი, საღამოს კი პოეტებთან ვატარებდი. ყოველივე ამას, ბოლოს და ბოლოს, არ შეიძლებოდა თავისი დაღი არ დაემჩნია ჩემზე, და მართლაც, ჭლექი შემეყარა.

ტიციანი ძალიან შეშფოთებული იყო და ექიმები დამახვია. პაოლო ნემსის ყუნწში ძვრებოდა: ზღვა ყვავილები მოჰქონდა, ჩემთან ერთად სვამდა წამლებს, ჩემთან ერთად იკეთებდა ნემსს, როცა მე გავჯიუტდებოდი.

ჩემი არჩევანი დედას დიდად არ მოსწონდა, რადგან პოეტები ღლენიადაგ ქუჩა-ქუჩა დაეხეტებოდნენ და თავი გამომწვევად ეჭირათ. ხომ არ გაგიჟდი, — მარიგებდა დედა, პოეტი და ცოლი ვინ გაიგონა? მალე შენ თვითონ მიხვდები...

ექიმებმა აბასთუმნის სანატორიუმში გამაგზავნეს. ჯერ ჩასულიც არ ვიყავი, რომ ტიციანის, პაოლოსა და ვალერიანის დეპეშა მივიღე. შემდეგ, დილა-საღამოს ქუთაისიდან დეპეშებს ვიღებდი, ერთ დეპეშას 75 კაცი აწერდა ხელს. ერთხელ წამომაყენეს და ფანჯარასთან მიმიყვანეს. ეზო ხალხით იყო სავსე. რაშია საქმე-მეთქი, — რომ ვიკითხე, სიცილით ამიხსნეს, ფოსტის მუშაკები არიან, თქვენი ნახვა სურთო. შევცბი...“

გრიბოედოვის 18, ტიციან ტაბიძის ბინა — მემორიალი. სახლი, რომელიც სავსე იყო სტუმრებით, პოეზიით, სიყვარულით, მეგობრობით, სადაც ახლაც მრავლად მოდიან დამთვალიერებლები სხვადასხვა კუთხიდან და მათ მასპინძლობს ქალბატონი ნიტა ტაბიძე — ნინოსა და ტიციანის ერთადერთი ქალიშვილი, იმ საოცარი, ლეგენდარული წლების მოწმე და მონაწილე.

— ცისფერყანწელები მუდამ ერთად იყვნენ, — მიამბობს ნიტა ტაბიძე, — მე არასოდეს ვმჯდარვარ სუფრაზე მხოლოდ მშობლებთან ერთად, ჩვენთან ერთად იყო ცისფერყანწელთა ორდენი, ან ვიყავით მარტო მე და ბებო, ხოლო დედა და მამა მეგობრებთან ერთად იყვნენ. ისინი მუდამ ერთმანეთის ლექსებს კითხულობდნენ, კამათობდნენ, მათი საუბრის მოსმენა საოცრად საინტერესო იყო. განსაკუთრებით ძია პაოლო მიყვარდა. იგი არაჩვეულებრივად მიმზიდველი და თბილი ადამიანი იყო. ვინც ერთხელ მაინც ნახავდა, ვერ დაივიწყებდა მის პიროვნებას. თვითმკვლელობამდე რამდენიმე წუთით ადრე დამირეკა, მითხრა, ვიცი ნიტა, შენ განსაკუთრებით გიყვარვარ და ჩემი მედიკო არ დამიტოვოო... გავვოცდი და შევშინდი, მაგრამ სანამ რამეს ვკითხავდი, ყურმილი დაკიდა.

— პოეტის ცოლი ქმარს უნდა ემსახუროსო — ეს იყო დედაჩემის ცხოვრების პრინციპი. მართლაც, თვითონ ყველაფერზე უარს ამბობდა. ისინი ბავშვივით უსუსურები არიანო, — პოეტებზე ამბობდა. ყველგან დაჰყვებოდა მამას, რადგან მას მარტოობა არ უყვარდა. როცა ეკითხებოდნენ, ბავშვს როგორ ტოვებო, პასუხობდა, როცა მშობლები ბედნიერები არიან, შვილიც ბედნიერი გაიზრდებაო. მამას ყოველთვის მხარში ედგა. ეხმარებოდა, ცხოვრებას უადვილებდა.

მახსოვს, როცა მევალეები მოდიოდნენ, დედა მამას შინიდან გაისტუმრებდა და თვითონ ხვდებოდა, რომ მამას უსიამოვნება არ შეხვედროდა. დედას არასოდეს დაუწერია ლექსი, მაგრამ მამის ლექსების პირველი შემფასებელი იყო. როცა მამა ღამით დაწერილ ლექსს დილით წაგვიკითხავდა, დედა შეუმცდარად მსჯელობდა მასზე.

ჩვენს ოჯახში მუდამ უამრავი სტუმარი ირეოდა. მათ შორის ბევრი არც იყო სტუმარი, ისე შინაურულად გრძნობდა თავს. მახსოვს, დედა სტუმრებს მაგიდას გაუშლიდა, თვითონ კი მეზობელ ოთახში რუსულ პწკარედებს აკეთებდა. ანთოლოგია რომ გამოვიდა, პასტერნაკმა წერილი დაწერა, ჩემი ჰონორარი ნინო ტაბიძეს ეკუთვნისო. მამას მეგობრები ბოლომდე მეგობრობდნენ დედასთან, მათი შვილები ახლა ჩემთან მეგობრობენ. ეს მეგობრობა და სიყვარული ყველასთვის მისაბაძი უნდა იყოს!

საშინელი წლები გამოვიარეთ, მაგრამ დედას წყენა არ ჩაუდვია გულში. მაშინ სხვანაირად არ შეიძლებოდა. ყველას უნდა მიუტევო და ყველა უნდა გიყვარდეს, მამას ასე სურდაო, — ამბობდა.

პაოლოს თვითმკვლელობამ მამას თავზარი დასცა:

— ეს ვაჟკაცური ნაბიჯია, მე ვერ შევძლებო, — ამბობდა. როდესაც ბებიამ შესთავაზა დაეწერა პაოლოს „დანაშაულის“ შესახებ (ვითომ ამერიკის აგენტი იყო!), მამამ უარი განაცხადა. მაშინ მითხრა: — მაპატიე, შვილო, სხვაგვარად არ შემეძლო, შეიძლება არც მე ვიყო, არც დედა, მაგრამ შენ შეგრცხვება ჩვენს გამო ხალხის თვალებში ჩახედვისა. — მამა იმ ღამეს წაიყვანეს, დედაც ელოდა, რომ მოვიდოდნენ. ბარგი ჩალაგებული ჰქონდა, მაგრამ გადარჩა. ამ დროს მე უკვე თხუთმეტი წლისა ვიყავი.

მეზობლის ქალს მოჰქონდა ქუდები, რომელსაც ჩვენ დასრულებულ სახეს ვაძლევდით. ამაში 3 კაპიკს ვიღებდით და ამით ვირჩენდით თავს. ბინიდან გამოგვასახლეს, მაგრამ არც ერთმა ჩასახლებულმა ჩვენი ბინის ზღურბლს არ გადმოაბიჯა, სანამ ნივთები არ გავიტანეთ. ამის გამო დედა სიკვდილამდე მადლიერი იყო მათი. მეც მუდამ მადლიერი ვიქნები.

მეყვავილეები ფულს არ გვართმევდნენ და წუხდნენ, რომ მამა არ შემოდიოდა მათთან მიხაკის საყიდლად. ფეხსაცმლის მწმენდავები ფეხზე ადგომით გვესალმებოდნენ, ყველანი გვეხმარებოდნენ, იმ სისხლიან წლებში. დედა ამბობდა ჩვენი ნივთები ღმერთმა იმიტომ გადაარჩინა, რომ მალე აქ ტიციანის მუზეუმი იქნებაო. გვიჭირდა, მაგრამ არაფერი გაუყიდია, ტიციანის ნივთებს ხელს როგორ ვახლებო. მუდამ ელოდა, არასოდეს დაუჯერებია მამას დაღუპვა, არც მაშინ, როცა გამოაცხადეს, განაჩენი სისრულეშია მოყვანილიო. მუდამ ელოდა და ამით ცოცხლობდა.

ერთხელ დედამ მაცივარი შეიძინა და გახარებულმა მითხრა; ნახე, მამას როგორ გაუხარდებაო. ამ ჯიუტმა რწმენამ და იმედმა გააძლებინა.

1956 წელს, როცა ოფიციალურად გამოაცხადეს მამას, პაოლო იაშვილისა და მიხეილ ჯავახიშვილის რეაბილიტაცია, რეზო თაბუკაშვილი და გია მარგველაშვილი ყრილობიდან ჩვენთან მოვიდნენ, მიულოცეს დედას და ერთი ბოთლი შამპანური გაუხსნელი დატოვეს, ტიციანი რომ ჩამოვა, მაშინ გავხსნითო. ის შამპანური ამ მუზეუმის საზეიმო გახსნის დროს გახსნა რეზო თაბუკაშვილმა...

როცა დედა უკურნებელი სენით დაავადდა, ღამეს უთევდნენ მწერლები, უცებ დედამ დაიძახა: — პაოლო, სად არის ტიციანი? — და გონება დაკარგა. ეს იყო მისი უკანასკნელი სიტყვები. სულ ამბობდა, მგონია, გვირაბის იქით ტიციანი მელოდებაო. ალბათ იპოვნა... სულ მიისწრაფოდა მისკენ და ალბათ უსასრულობაში შეუერთდა მის სულს. მიცვალებული იღიმებოდა. დაისვენა.

მერე ცისფრად მორთეს დედის ოთახი, ცისფერი სანთელი ინვოდა და ყველაფერი სიკვდილშიც ისეთი ლამაზი და პოეტური იყო, როგორც ცისფერყანწელთა სულიერ დას ეკადრებოდა... დედას სიკვდილიც სხვაგვარი არგუნა ბედმა.

მეგობრობა კი გრძელდება. ახლა ცისფერყანწელთა მემკვიდრენი მეგობრობენ. ნიკოლოზ ტიხონოვი სიკვდილის წინ წერდა: ყურადღება მიაქციეთ ნიტას და ნინოს მოგონებებსო... ასე დამთავრდა სიყვარულისა და პოეზიის მშვენიერი ისტორია, მაგრამ არ დამთავრებულა მეგობრობა.

არც დამთავრდება.

ირინე კუკავა

ბროლის ბაღების ბარაქა

● ტასო გამრეკელაშვილი

ტასო გამრეკელაშვილს, ქარელის რაიონის ბროლის მეხილეობის საბჭოთა მეურნეობის მთავარ ბუღალტერს წლიური ბალანსის გამხილვის დროს შევხვდით. მანამდე კი მეურნეობის დირექტორმა თამაზ დადეშელმა ორიოდე სიტყვით დაგვიხასიათა: ადგილობრივი კადრია, რვაწლედის შემდეგ ტექნიკუმი დაამთავრა ზესტაფონში და აი, ხუთი წლის წინათ დიპლომიანმა სპეციალისტმა მეხილეობის ახალგაზრდულ ბრიგადაში დაიწყო მუშაობა, სურდა უკეთესად გაეცნო წარმოება. ორი წლის მუშაობის შემდეგ, სპეციალობით გადავიყვანეთ. ახლახან პარტიის რიგებშიც მიიღეს და რესპუბლიკის საზოგადოების თავმჯდომარედ აირჩიეს.

სხვა სიკეთესთან ერთად, ტასო ტკბილმოუბარიც გამოდგა. გულახდილ დიალოგში გამოვიწვიე და ისიც სიამოვნებით დაგვეთანხმა.

— თქვენი მეურნეობა სამიოდე წლის ნაღში შეცქვიც ათეულ წლის ჩაითავებს. გემოვნებით გაფორმებულ სტენდებზე საოცარი კავშირი ჩანს წარსულსა და აწმყოს შორის. არავინ გყავთ დავიწყებული, ვინც საკუთარი წვლილი შეიტანა მეურნეობის ზრდა-განვითარებაში. ეროვნული დროშაც ფრიალებს — თავისუფალი საქართველოს სიმბოლო. ცხრილებსა და დიაგრამებში სახვალიოდ სავალი გზაც ჩანს. ერთი სიტყვით, მეურნეობა ლინიურად გამოიყურება. გულახდილად მითხარით, ხომ არ მეშლება?

— არა, არ გეშლებათ. რაც გულახდილობაში მინდება, მეც შეგავსებთ. ბუღალტერ-ეკონომისტის თვალით დანახული სოფელი წარმოგიდგენით. მეურნეობა სამ სოფელს აერთიანებს: ძლევეჯვარი (ეს ჩემი სოფელია), სასირეთი და ბროლი. ძველისძველი სოფლებია სამივე. ჩემი სოფლის რვაწლედიან სკოლაში სასწავლო წელი ახალ შენობაში დაიწყო. იგი მეურნეობის სახსრებით აშენდა. გვაქვს სათამაშო მოედანი. წლეულს გათვალისწინებულია სასოფლო კლუბის რეკონსტრუქცია. სასირეთიც კეთილმოწყობილი სოფელია მოასფალტებული გზებით. რაც შეეხება ბროლს, ეს უკვე მსხვილი ცენტრია. საშუალო სკოლაში 300-მდე ბავშვი სწავლობს. ბაგა-ბაღს კი ყოველდღიურად გოგო-ბიჭების ჟრიამული აყრუებს. სოფლის მშვენებაა კულტურის სახლი. აქ 200 კომლზე მეტი მეურნეობის ბინებში ცხოვრობს. მათ განკარგულებაშია ამბულატორია და ფოსტა, ბიბლიოთეკა და მაღაზიები, სასადილო და თონე, სარემონტო კომბინატი და ყველაფერი ის, რაც საჭიროა სოფლად ნორმალური ცხოვრებისათვის. ნაგებობათა შენახვა-ექსპლუატაციის ხარჯებს მთლიანად მეურნეობა კისრულობს.

— სოფლის სოციალური სახე მის ეკონომიკაზეა დამოკიდებული. თუ დოვლათი არ შექმენი, სოფელი არ აშენდება. დოვლათი კი თავისით არ მოდის, თავაუღებელი მუშაობაა საჭირო, ეს ჩემგან არ გეწყინებათ. კარგი ცხოვრება კარგი გარჯის შედეგია და მაინც მინდა გკითხოთ, ხომ არ არის ზოგიერთის სურვილი, რომ ნაკლები იშრომოს და ბევრი მიიღოს?

ჩვენს მამა-პაპას მიწასთან ჭიდილში გამოყვდა წუთისოფელი და ეს ტრადიციაც დღემდე მოგვდევს. იოლი ცხოვრების სურვილი შეიძლება ზოგიერთს გაუჩნდეს, მაგრამ მას მწვავ ნიადაგი არ შეხვდება. გაურჯელად, საკუთარი წვლილის გაუღებლად მეურნეობიდან მაინცის ვერავინ მიიღებს. განსაკუთრებით იჯარისა და სამეურნეო ანგარიშსწორების დანერგვის შემდეგ თითოეული დარწმუნდა, რომ დოვლათი საკუთარ ჯიბეშია: გონივრულად იშრომებ, ნაკლები დანახარჯებით მეტ სარგებელს გააკეთებ და სარგებელსაც მეტს ნახავ. სოფლად მუშაობას ის თავისებურება ახლავს, რომ მას ტელევიზორით ვერ მართავ. აშკარად ჩანს, რომ სოფელი ადრე იღვიძებს და გვიან იძინებს.

როცა სოფლის საკეთებზე ვლაპარაკობთ, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ მისი წყარო პროდუქტიული ბაღების ბარაქაშია ჩაწნული. გასულ ხუთწლედში ინტენსიური ტექნოლოგიით აქ 171 ჰექტარი ხილის ბაღი გაშენდა, სადაც შარშან საშუალოდ ჰექტარზე მოსავალი 105-დან 198 ცენტნერამდე გაიზარდა. ცალკეულ ნაკვეთებზე ხილის მოსავლიანობა 220 ცენტნერს აღწევს, რაც ინტენსიური მეხილეობის აშკარა გამარჯვებაზე მეტყველებს. ხილის ბაღებში რვა საიჯარო ბრიგადა მუშაობს, სადაც 70 პროცენტზე მეტი ქალია. საუკეთესოთა შორის რჩეულებს დავასახელებ: თინა მახარაშვილი და ელენა ამბროლიძე, ნათელა ბადურაშვილი და მზისადარ თევდორაშვილი, ეთერი ტაბატაძე და ზოია მახარაშვილი, მერი გასარაული და ზოია გულიაშვილი, თამარ ბუტბაია, მანია და ვერა გაგლოევები.

დღეს უკვე მოსავლის მოწევა წარმოუდგენელია ტექნიკისა და მეცნიერების მიღწევების უნარიანად გამოყენების გარეშე. ხელით შრომა ჩვენთან თითქმის გამორიცხულია. წლეულს დამთავრდება აგროსაწარმოო პარკის მშენებლობა, რაც კარგი საჩუქარი იქნება სოფლის მექანიზატორებისათვის. იგი 800 ათასი მანეთი დაუჯდება მეურნეობას, სამაგიეროდ გაიოლდება ტექნიკის შეკეთება.

— როგორც თქვენი საუბრიდან ჩანს, მექანიზატორი მეურნეობის მთავარი ფიგურაა. მატერიალური და მორალური წახალისების როგორი სტიმულები მოქმედებს თქვენთან?

— მექანიზატორის მუშაობით დაინტერესება მოითხოვს წახალისების სწორ პოლიტიკას. ჩვენთან მოქმედებს საკმაოდ მოქნილი სისტემა. მაგალითად, მოსავლის აღების კამპანიის „ბელორუსებზე" მომუშავე ტრაქტორისტებს ყოველ გადაზიდულ ტონა პროდუქციაზე თითო მანეთი ეძლევათ მატერიალური წახალისების ფონდიდან. ყოველდღიური სტიმულია გათვალისწინებული, აგრეთვე, საკვების დამზადებისას და ხეხილის წამლობის პერიოდში. რაც შეეხება მეხილე ტრაქტორისტებს, აქაც გამოიძებნა ტექნიკის გამოყენების ოპტიმალური ვარიანტი. სპეციალურად რვა ერთეულით 1800 ჰექტარ სახნავს ვერ მოუვლი. ტრაქტორისტებს მთელი წლის მანძილზე უფასოდ ვკვებავთ. ოჯახის საჭიროებისათვის უფასოდ ეძლევათ ერთი ტონა ხორბალი და საკვები პირუტყვისათვის. მეურნეობის თითოეულ წევრს შეღავათიან ფასებში მიეწოდება ყველა ის პროდუქცია, რასაც მეურნეობა აწარმოებს.

ქვეყანა ჩვენი დამშვენებული როდია. კაცის თავზე ჭირიც არის და ლხინიც. აქაც მხარში დგომაა საჭირო. გვიხარია, რომ ადამიანებზე ზრუნვა აბრად დგას. ერთგულად მომუშავეთა ბადალი რა არის ამ ქვეყნად! სამართლიანად ითქვას, რომ მათი დამსახურებით მეურნეობის 1294 ჰექტარი ხილის ბაღი მთლიანად ჯვარედინად იყო მოხნული. მაღლიანი მუშაობა იციან მექანიზატორებმა: გრიშა ჩაგელიშვილმა და ვეჭიკო მირიანაშვილმა, ზაურ თელიაშვილმა და ტარიელ სულიაშვილმა, ალეკო ქორიშელმა და სოსო ტელიშვილმა, იოსებ ტურიაშვილმა და ილი მღებრიშვილმა, ამბო ბალიაშვილმა და ნოშრევან ელიაშვილმა.

მეხილეობაში რვა საიჯარო ბრიგადაა. მექანიზატორთა შრომა საიჯარო ბრიგადების საქმიანობაშიც ჩანს და ამდენად, საგულდაგულო დაინტერესებაა საბოლოო მაღალი შედეგებისაკენ. საიჯარო ურთიერთობამ გასულ ხუთწლედთან შედარებით 1,5-ჯერ გაზარდა წარმოებული პროდუქციის მოცულობა, ხოლო საშუალო თვიური ანაზღაურება — 180-დან 250 მანეთამდე. ეს მაჩვენებელი კიდევ უფრო მეტია მეცხოველეობაში — 350 მანეთი, მექანიზატორებთან — 400 მანეთი.

მეცხოველეობა ახსენეთ. რა როლს ასრულებს იგი მეხილეობის მეურნეობაში?

— მეცხოველეობა ჩვენთვის დამხმარე დარგია, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მის განვითარებას ნაკლები ყურადღება ექცევა. სასურსათო პროგრამებმა, როცა დაუყოვნებლივ პროდუქტების დახლება, ყველა ჩაგვაფიქრა. დადგა დრო, გვერდზე გამოსავალი. პირდაპირ ვიტყვი: მეურნეობის ცხოვრებაში კარგად ჩაწერა მეცხოველეობის დარგი. გასულ ხუთწლედში დაავადების გამო გავაუქმეთ ფერმები. ბალტიისპირეთიდან შემოვიყვანეთ ველის წითელი ჯიშის პირუტყვი. დღეს ფერმაში 230 სულია, აქედან — 114 ფური. პირველი ლაქტაციის პერიოდი უკვე გახლავს და წველადობამ შარშან ერთ ფურზე 2550 კილოგრამს მიაღწია. წლეულს სამ ათასიან მიჯნას გადავლახავთ. თუ შარშან 139-ის ნაცვლად 165 ტონა რძე ვაწარმოეთ, წლეულს 200 ტონას მივუახლოვდებით.

მეღორეობის ფერმაში 350 სულია, აქედან 22 ძუძუა. დღეისათვის ერთ ძუძუზე მიღებულია 10 გოჭი. შარშან გეგმით გათვალისწინებული 32-ის ნაცვლად მეურნეობამ 40 ტონა ხორცი აწარმოა. ამჯერად 50 ტონის მიღებას ვაპირებთ. ბევრი სიკეთის თქმა შეიძლება ფერმის გამგე მერი მარგლიშვილზე, მწველავებზე: მანანა გულიაშვილზე, თამარ ჯალიშვილზე. ნინო მარგლიშვილსა და ლენა აბელაშვილზე. ფერმების ნაყოფიერებაში თავისი წვლილი შეაქვთ მწყემსებს: ... ლიკო რომანიშვილსა და ... დევაშვილს. არც მეღორეები ... ბანიშვილისა და ზოია ტელიშვილის წვლილი უნდა შევნიშნოთ ... მეში.

— როგორი ... მოსავალის ხუთწლედის დამამთავრებელ წელს?

— ახლა ამაზე ლაპარაკი ნაადრევია. ისე კი, შეიძლება ითქვას, რომ გამოზამთრება კარგად წავიდა. სამუშაოები აგროვადებში შესრულდა. თუ გულახდილები ვიქნებით, ძნელია კაცმა გამოიცნოს: სად იწყება და სად მთავრდება მუშაობა ხილის ბაღებში — ნიადაგის გაფხვიერება, 5-6 ჯერ რწყვა, 12-ჯერადი წამლობა ის კომპონენტებია, რომლებიც მყარი და გარანტირებული მოსავლის საფუძველს იძლევა. წლიურად რვა ათასი ტონა ხილის მიღება იოლი საქმე როდია ერთი მეურნეობისათვის, სადაც რენტაბელობა 30 პროცენტს აღწევს, ხოლო მოგება მილიონ მანეთამდე. ამ ზღვა დოვლათის შექმნის სათავეში უდგანან საიჯარო ურთიერთობის წესით მომუშავე ბრიგადების თავკაცები: ლიდა ლომიძე და ავთო კაპანაძე, პეტრე გოგნაშვილი და ავთანდილ ბადურაშვილი, ზურა დავითაშვილი და მიხეილ სისიდორი, გაბრიელ ფილიშვილი და ზურაბ ცხოვრებაშვილი.

დასასრულს, სოფლის სურათი სრულყოფილი არ იქნება, თუ ჩვენს ინტელიგენციაზე ორიოდე სიტყვას არ ვიტყვი. 17 წლიანადაა ჩვენთან მუშაობენ თბილისელი ექიმი, ამბულატორიის გამგე ლეილა გეგეჭკორი, საბავშვო ბაღის გამგე გალინა მიშიაშვილი. მთელი სოფელი ემადლიერება საშუალო სკოლის დირექტორს, ელისაბედ თოლორაიას და დამსახურებულ პედაგოგებს — ლამარა კვაჭანტირაძეს, ციალა ურუშაძეს, ეთერ აბუაშვილს, ნინო მეზურნიშვილს.

გიფიქრიათ იდუმზე, რომ ბროლის ბაღების ბარაქა ზოგჯერ ჩვენს სუფრასაც ამშვენებს?

საუბარი ჩაიწერა საქსახაგრომრეწვის პრესცენტრის ხელმძღვანელმა

ქრისტეფორე ბოგიჩაშვილმა.

დაბრუნება

...ვალზე —
მამა და მეომრები,
...

მხოლოდ სახელში, მარტო სახელში
რა დიდი სიმართლე არის ჩაქსოვილი...
ოჰ, მცხეთის შემოგარენში
თვალწინ მიდგება სვეტიცხოველი.
მხოლოდ სახელში...
მარტო სახელში —
გრემი... იკალთო... ზარზმა... ვარძია...
პატარა ქალის მუხლის ძახილი —
ქართველის იმედის — აქა ვარ, ძია!

ორეულები

ამ ქვეყნად ყველას და ყველაფერს
ჰყავს ორეული —
ქალი, ახალი, ახლობელი
თუ შორეული.
მოდი, მეც მენაკე მოვეძებნი,
მოვდიოდე დროებით —
მოვიდა, მიმიდა, ორეული
ვიქნები შენი!

მომეძალება როდესაც სევდა

ჩემთვის ახლო და უჩვეულონი,
სხვისთვის დაბალი ძალი მონეტის —
ჩემი აჭარის ცა უამინი,
მანდარინეთი და ლიმონეთი.
მიიმნიდი და ვერწყდი.
რაცკი ჩემია —
ქართლი, გურია, დმანი, კახეთი,
მაგრამ, მერწმუნეთ,
თავს მორჩევნია
მწვანე კონცხიდან გადასახედი.
მომეძალება როდესაც სევდა,
არა მჭირდება სხვა სასწაული —
მომართვს ჩემი ხელი და ქვა, —
კახაბერი და მახინჯაური.

ლალი ცქვიტიშვილი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თბილისს ეტყობა მათი ხელი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

არქიტექტორები: (მარცხნიდან) მარინა თათრიშვილი, მანანა ხვედელიანი და ლელა შანიძე

ფანჯრებიდან ქალაქის ერთი პატარა უბანი მოჩანს, ის ადგილი, სადაც მტკვარი ყველაზე მეტად ფართოვდება და მის ნაპირზე მდგარ დიდრონ ვერხვებსაც ტოტები ჯებირებს ზემოთა აქვთ გადაყრილი. ლამაზი სანახავია აქაურობა, არა, უფრო ლამაზ ადგილებსაც ბევრს ნახავთ თბილისში, მაგრამ ამ პატარა ოთახიდან დანახულ ქალაქს მაინც სხვა ფასი აქვს. სხვა ფასი აქვს იმიტომ, რომ მერე ის ნანახ-ნაფიქრი ხორცს შეისხამს და ჩვენდა გასახარად, ისევ თბილისის ქუჩებსა და უბნებში დაიდებს ბინას.

საოცარი აქ არაფერი ხდება; უბრალოდ, ამ პატარა ოთახში არქიტექტორები მუშაობენ. სხვანაირად აქაურობას კეთილმოწყობისა და დიზაინის სამმართველოს საპროექტო კანტორის მეორე არქიტექტურული სახელოსნო ჰქვია.

სამ მწკრივში ორ-ორი სამუშაო მაგიდა დგას. ყოველ მათგანზე დაფაა დამაგრებული, ათასგვარი სახაზავი მოწყობილობებითა და ქაღალდებით სავსე. ერთი შეხედვით ეს სამუშაო ადგილები არაფრით განირჩევა ერთმანეთისაგან. სინამდვილეში კი ყოველ მათგანზე სრულიად განსხვავებული პროექტები იქმნება და მზადდება.

თვალსმიფარებულ თაროზე კოხტად მოწყობილი პატარა ჭიქები, ოვალური სარკე მიგანიშნებენ, რო აქაურობის ბატონ-პატრონები ქალები არიან. ამ ოთახში ექვსი არქიტექტორი ქალი მუშაობს, უფრო სწორად, ექვსი ახალგაზრდა გოგონა და... ერთი მამაკაცი, სახელოსნოს ხელმძღვანელი ავთანდილ გურული.

სამმართველოს სპეციფიკიდან გამომდინარე, აქაურები არქიტექტორისა და დიზაინერის სამუშაოს ერთმანეთს უთავსებენ. ერთნაირი წარმატებითა და სრულყოფით აკეთებენ ისინი სრულიად ახალი შენობების, კეთილმოწყობის, ფასადების, კოსმეტიკის, რეკლამებისა და ვიტრინების მოწყობის პროექტებს. ორ დამოუკიდებელ საქმეში ადვილად პოულობენ შინაგან საერთოს, ერთიან დამაკავშირებელ ძაფს. ამის მაგალითად ალექსანდრე დიუმას (ყოფილი ჟელიაბოვის) ქუჩაც იკმარებდა. პროექტის ავტორები არიან ლელა შანიძე და მარინე თათრიშვილი. აქ გათვალისწინებულია ძველი შენობების რესტავრაცია-რეგენერაცია, მთელი ქუჩის კეთილმოწყობის სამუშაოები, ფასადების მოწესრიგება-გალამაზება...

ძველების გახსენება აღარც არის საჭირო. შარშანდელი და წლევანდელი პროექტების ჩამოთვლაც საკმარისია იმისათვის, რომ დავინახოთ, როგორ მუშაობენ და რას აკეთებენ გოგონები. თბილისელებმა უკვე იციან, რომ ძველი „მუსკომედიის" ადგილზე შენდება ახალი მუსიკალური თეატრი. პროექტის მთავარი არქიტექტორია ოთარ ლითანიშვილი; მასთან ერთად შენობის დაპროექტებაში აქტიურად მონაწილეობდნენ ახალგაზრდა არქიტექტორებიც.

ჩიტაძის ქუჩაზე დაიწყო 47-ე საშუალო სკოლის ახალი შენობის მშენებლობა. ამ ადგილზე თბილისელები მალე იხილავენ ორიგინალურ, ძველ ქალაქურ უბანში ზუსტად ჩაწერილ ნაგებობას. აქაური ბავშვები

კი მიიღებენ ყოველმხრივ კეთილმოწყობილ სასწავლებელს. პროექტის ავტორია ლალი ქაფიანი. მანვე ახლახანს დაასრულა მუშაობა ფარნავაზის პროსპექტის ერთი მონაკვეთის კეთილმოწყობაზე. პროექტს წლეულსვე შეესხმება ხორცი.

დიდი ხანი არ არი, რაც ცისანა მარლიშვილმა დაამთავრა 114-ე საშუალო სკოლის შენობის დაპროექტება. ეს არის არატიპიური პროექტი, რომელშიც ავტორმა მაქსიმალურად გაითვალისწინა დამკვეთების მოთხოვნა: ჰქონოდათ პატარებს საცურაო აუზი, სასპორტო დარბაზები, კეთილმოწყობილი სასადილო.

ჯერ არ დასრულებულა „არტოს ბაღის" რეკონსტრუქციის პროექტი (ავტორი ლაურა წიკლაური). თბილისელები მალე განახლებულსა და გალამაზებულს იხილავენ საყვარელ დასასვენებელ ადგილს. აქვე აშენდება მოზარდთა აღზრდის სასახლე.

მელიქიშვილის ქუჩაზე მდებარე პატარა, მაგრამ კოხტა სკვერსაც კარგად იცნობენ თბილისელები. მისი ავტორია მანანა ხვედელიანი.

ყველაფერ ამას დაუმატეთ უამრავი ვიტრინის გაფორმება, რეკლამის მოწყობა და დაგვეთანხმებით, რომ მეორე სახელოსნოს გოგონების ხელი მართლაც ატყვია თბილისის ქუჩებსა და უბნებს. ისე ვერ დავასრულებთ საუბარს, თუ სახელოსნოს ხელმძღვანელსაც არ მოვუსმინეთ. მისი ნათქვამი ხომ ბევრს შემატებს არქიტექტორ ქალთა საერთო პორტრეტს.

— როგორ ვმუშაობთ მე და ჩემი გოგოები? ჩვეულებრივად, ისე როგორც შეეფერება შემოქმედებით ორგანიზაციას. ქალებთან მუშაობა სულაც არ არის ძნელი; ისინი ხან მსჯელობენ, ხან კამათობენ... ზოგჯერ ადრეც მიდიან, დრო ყველას სჭირდება, ზოგს ოჯახი აქვს, შვილები ჰყავთ და იმიტომ, ზოგსაც ოჯახი აქვს შესაქმნელი... ერთში კი ყველანი ერთსულოვნები ვართ, როცა საქმეა გასაკეთებელი, ჯერ საქმე უნდა ვაკეთოთ. ამ მხრივ ქალები ულალატონი არიან. ყველა დავალებას დროზე და პასუხისმგებლობით ასრულებენ.

ამ პატარა ოთახის ნაცვლად შეიძლებოდა დიდი, ნათელი სახელოსნო ჰქონოდათ არქიტექტორებს, მაგრამ.. ხომ გაგიგონიათ, თუ გული გულობსო... მონდომება იყოს, თორემ დიდი საქმეები აქაც შესრულდება.

გოგონებიც აკეთებენ საქმეს, მშობლიური ქალაქისათვის საჭიროსა და აუცილებელს.

მანანა ჯორბენაძე

დადგება დღე...

„დავიბადე და გავიზარდე საქართველოში და არასოდეს არ მიგვრძვნია, რომ ქართველებს შორის უცხო ვიყავი. თუმცა ქართულად გამართულად ჯერ კიდევ ვერ ვლაპარაკობ, მაგრამ ეს მარტო ჩემი ბრალი არ არის. აქამდე აუცილებელი არ იყო ქართული ენის შესწავლა, თანაც, ყველა ჩემი მეგობარი რუსულად მელაპარაკებოდა, თვითონ ქართველებიც ცდილობდნენ კარგად შეესწავლათ რუსული ენა, რადგან სამსახურში დაწინაურებისას დიდ ყურადღებას აქცევდნენ რუსული ენის ცოდნას. ყველა პლენუმი, ბიურო, ყრილობა, საწარმოო თათბირებიც კი, ძირითადად რუსულ ენაზე იმართებოდა, სამწუხაროდ, ქართველები თავიანთ მშობლიურ ენას ჯეროვანი პატივით არ ეკიდებოდნენ. ჩემი უკრაინელი ნათესავები გაოცებული იყვნენ, რომ თითქმის ყველა რუსულად მეტყველებს, უკრაინაში კი ყველგან და ყოველთვის ლაპარაკობდნენ და ლაპარაკობენ მხოლოდ უკრაინულად.

მაოცებს ზოგიერთი ადამიანის აღშფოთება იმის გამო, რომ ქართულ ენას მიენიჭა სახელმწიფო ენის სტატუსი. მე და ჩემს ზოგიერთ არაქართველ კოლეგას კი პირიქით — გვახარებს ასეთი გადაწყვეტილება.

მე ისიც მახარებს, რომ დღეს პლენუმებზე, ყრილობებზე, სესიებსა და სხვა ღონისძიებებზე საქართველოში ახლა რუსულ ენაზე უკვე იმდენს ლაპარაკობენ, რამდენსაც წინათ ქართულ ენაზე ლაპარაკობდნენ. და თუ ეს მდგომარეობა ასევე გაგრძელდება, არაქართულენოვანი მოსახლეობა იძულებული გახდება ისწავლოს მკვიდრი ერის ენა. თვითონ ცხოვრება გვიკარნახებს შევისწავლოთ საქართველოს სახელმწიფო ენა.

ნიადაგ ვამაყობდი და ახლაც ვამაყობ, რომ დავიბადე და ვცხოვრობ ამ უმშვენიერესი, კეთილი, სტუმართმოყვარე ქართველი ხალხის სამშობლო ქვეყანაში და ძალიან მინდა, რომ მის მიწა-წყალზე მცხოვრებმა თითოეულმა არაქართველმა იცოდეს ქართული ენა.

სრულიად ობიექტურად მიმაჩნია მწერალ ლ. ხაინდრავას სიტყვები: „ელემენტარული ადამიანური ეთიკა მოითხოვს ვიცოდეთ იმ ხალხის ენა, ვის პურსაც ვჭამთ და ვისი ჰაერითაც ვსუნთქავთ".

და თუ ვინმეს არ უყვარს ის ხალხი, ვის მიწა-წყალზედაც იგი ცხოვრობს, ასეთებს ვერ ვუთანაგრძნობთ. მათ, ჩემის აზრით, უფლება არა აქვთ მკვიდრ მოსახლეობას ხელი შეუშალონ მნიშვნელოვანი საკითხების გადაწყვეტაში, დაამცირონ ამ ერის ღირსება.

მახსენდება ერთი ქართველი მწერლის სიტყვები: „შეიძლება არ გიყვარდეს, მაგრამ პატივი არ მიაგო იმ ხალხის ღისებას, ვის მიწა-წყალზეც ცხოვრობ, — უმადურობაა".

დიახ, ჩვენ, საქართველოში ქართველთა გვერდით მცხოვრებ არაქართველებს ზნეობრივი უფლება არა გვაქვს პატივი არ მივაგოთ, ან არ გვიყვარდეს ეს ხალხი, რადგანაც საქართველოში მცხოვრებ არც ერთ სხვა ერს არ შეუძლია დაასახელოს ქართველთაგან დამცირების არცერთი ფაქტი.

ინტერნაციონალური გრძნობა შესანიშნავი გრძნობაა. შოვინისტური გრძნობა ადამიანის ზნეობრივი და სულიერი სიცარიელეა. კარგად უთქვამს ბრძენ ქართველ ხალხს: „რაც მტრობას დაუნგრევია, სიყვარულს უშენებია".

ოპტიმისტი გახლავართ და მწამს, რომ ღამის უკუნეთს გაანათებს დღის სინათლე და, ვფიქრობ, დადგა ასეთი დღე არა მარტო საქართველოსათვის, ქართველებისათვის, არამედ ყველა ხალხებისათვის, ვინც ამ მიწა-წყალზე ცხოვრობს.

ოლღა ნაგარნინა,

აფხაზეთის ასსრ, გულრიფშის რაიონის დრანდის საშუალო სკოლის გერმანული ენის მასწავლებელი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ზურაბ ბენბიურის ფოტოები

მწუხარე 9 აპრილი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნოველები

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სამშობლოს მოფერება უნდა!

განა გვემალება მზის სხივი? მისი სულ პატარა ჭავლიც კი ნათელია და წმიხდა, ღამე კი შავბნელი უფსკრულივით გაირინდება და გულში იჭრება, როგორც მრისხანე მსაჯული. ღამით ვიღაც უხილავი არსება თითო სიტყვას მაწვეთებს და შიგ გულში მხვდება. არცერთი ჩემი ნაბიჯი არ მოსწონს, საშინლად მბოჭავს, ხან მკიცხავს, ხან დამცინის, ხან მაფრთხილებს და მემუქრება. მიკვირს, რატომ მოდის ღამით? როცა ვკითხე, ასე მიპასუხა: მზის სხივზე უფრო გამჭვირვალე ხარ, ღამით უკეთ გხედავ და გითვალთვალებ, ღამე არ გაგვცემს, იცის საიდუმლოების შენახვა, თანაც მყუდროა, ჩემ ხმას კარგად გაიგონებ. ნუ გეშინია ჩემი, მე ხომ შენთან ერთად გავჩნდი, ამ ზღაპრულ სამყაროს ერთად ვესტუმრეთ, იქ, სადაც, მზის სხივების თაიგული აფრქვევს თავის ნაპერწკლებს იქ, სადაც მთის მწვერვალები, სიმაღლით განდიდებულნი გზას მიუკვლევენ წყლის დინებას, მდინარეები ურჩობენ, მაგრამ ბოლოს თავიანთ გზას პოულობენ და სწრაფი მაჯისცემით დროს ითვლიან.

სიცოცხლის ერთი წამიც არ დაკარგო უქმად, შენი მაჯისცემაც ითვლის დროს და მერე როგორი აჩქარებულია! ნუთუ არ გესმის? იჩქარე შენც, სამშობლოს მოფერება უნდა!

წინაპრებმა ვაჟკაცობა დაგანათლეს, დიდი გული გაჩუქეს, მამული დაგიტოვეს. მოგისმენია ჩვენი წარსულიდან ამონახეთქი წყაროების ქვითინი? გინახავს ოდესმე მთის მწვერვალზე მიწაში ნისკარტჩარგული, თავდახრილი, ფრთებგაშლილი, თვალცრემლიანი არწივის გლოვა? მოგისმენია მთების ოხვრა და ნანგრევთა სევდიანი ნაამბობი?

დრომ წაიღო სევდა, მაგრამ გულში დატოვა კვალი მოუსვენარი. შენი კი მიკვირს, რატომ ხარ ასეთი გულგრილი და უდარდელი. შენ ვერც კი ამჩნევ, რამდენს სცოდავ. თუ გზას ვერ პოულობ, ან ძალა არ შეგწევს, წინაპართა კვალს გაჰყევ?

ოდესმე მოგისმენია ამღერებული ჩვენი ბუნება? მთების ბანი და ფრინველთ გალობა? ყოფილხარ ვაჟასავით სამშობლოს ფოთლებზე შეყვარებული? წაგიკითხავს გელათის კართან, დავითის საფლავზე დაწერილი მისი ეპიტაფია?

შენ არ იცი, რა მოსაწყენია მარტო საკუთარი თავის სიყვარული.

რატომ იმალება მზის სხივი? მისი სულ პატარა ჭავლიც კი ნათელია და წმინდა. ღამით კი ისევ მოვალ შენთან და გეტყვი: სამშობლოს მოფერება უნდა!

ყვავილები ლაპარაკობენ

ალმოდებული იდგა ყაყაჩო. ღელავდა მთელი მინდორი. ნიავს მოჰქონდა ტყის ჩურჩული; მგონი ომია, მგონი ომია! ია ფოთლებს ამოეფარა, შიშისგან თრთოდა, იმალებოდა, გვირილას თეთრი ფურცლები წამში დასცვივდა, დარდისგან გადაყვითლდა. — მე ისევ წარსული ომის სევდას ვატარებ გულში, — ამბობდა ცისფერი დაუვიწყარა. ზამბახი შეშფოთებული მიწის დუმილს უსმენდა და თავისთვის ფიქრობდა, ჩვენ არ გვეხება, ჩვენ ხომ არ ვიბრძვით, ადამიანი კი რამ გააბოროტა. ნუთუ ომია? წარმართული დროიდან ვერ მოვიშორეთ ეს საზარელი უბედურება, ისედაც მოკლე დღე გვაქვს, ჩვენი ყოფა კი სასწაულია: სილამაზე, სურნელება და სიტკბო მოგვაქვს ადამიანისთვის, ყველაზე უფრო კი ადამიანის გვეშინია. ქვეწარმავალიც რომ დაცოცავს, ისე გაგვივლის, არც შეგვეხება, ადამიანის ხელი კი როცა გვიახლოვდება, ვამბობთ, — მშვიდობით, სიცოცხლევ. ჩვენც ხომ ბუნების შვილნი ვართ, განა არ გვინდა სიცოცხლე?"

ბუნებამ ყველაზე მეტად ადამიანი დააჯილდოვა. რომელი ერთი ვთქვათ, რაღა არ დაანათლა, სულის სიბრძნე და სიმდიდრე აჩუქა. გონებამ მისი არსება ყოვლის მფლობელად გახადა, ქვეყნის განჭვრეტა არგუნა. არწივის მაღალი გაფრენა ვიღას გაუკვირდება, ვარსკვლავთ კარი გაიხსნა, მიწიერი მთვარეზე ავიდა, მთვარეს შეეხო, მთვარემ იდუმალება შეინარჩუნა, ღრუბელს ამოეფარა და თავისთვის ამბობდა, „ანარეკლი ვარ მზისა, განა ბრწყინვალება და სითბო მაქვს მისი, ან მხურვალე გული! ჩემი სინათლე მკრთალია და სევდიანი. მე მხოლოდ ღამე ვანათებ. ჩრდილებით ივსება მთელი სამყარო. იხილოს ბნელ სარკეში ყველამ თავისი ორეული, სითბოს ჩემგან ნუ ელოდებიან. მაღლიდან ვხედავ ყველაფერს. განა მარტო ყვავილებს უკვირთ და ეშინიათ ომისა. ბოროტი ზრახვებით შეშინებული პატარა მწერიც კი იჩაგრება. ამაღლდეს სული, ამაღლდეს. ერთა წმინდა სიყვარულის ლილეო აჟღერდეს, ნათელი დილა გათენდეს. თუ სიბრძნეს გული არ ახლავს, ის არ არის სიკეთის მომტანი, ამაღლდი, ბრძენო და სთქვი, რომ ომი არასდროს აღარ იქნება.

დაე, დაამშვენონ ყვავილებმა მშვიდობა და დედების უცრემლო სიცოცხლე!"

ალმოდებული იდგა ყაყაჩო, სიხარულს გულში ვეღარ იტევდა. ღელავდა მთელი მინდორი. ნიავს მოჰქონდა ტყის ჩურჩული — ომი არასდროს აღარ იქნება!

წმინდა სიყვარულის ჰიმნი აჟღერდა.

სკრიაბინის მე-9 სონატით შთაგონებული

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„ლანდები“

ნისლებს მივყვებით. ჩვენი ნაბიჯი ფრთხილია და ნელი. ჩვენი სხეული მოხრილი და ულონო. ჩვენ ლანდები ვართ. არ ვხედავთ, მხოლოდ გვესმის ხმები. ათასნაირად აყლერებულ სამყაროს ვუახლოვდებით. სადღაც ფარულად, ბოროტების ხმა აკაკუნებს, ხან ჩურჩულებს ავი ზრახვებით შეპყრობილი. მას ეშინია ყოველივე კეთილის, როგორც სარკის — შემზარავია სახე მისი. იგი ხშირად იმალება დამცინავი ხმების ქსოვილში. ხან გრიალით მიჰქრის ქვესკნელისკენ და სამყაროს აშინებს მუქარით. ზოგჯერ ქვესკნელში ზის, როგორც ობობა თავის ქსელში გახვეული და სდუმს.

ჩვენ ლანდები ვართ, წარსულიდან მოსული. ჩვენი ნაბიჯი ფრთხილია და ნელი. ჩვენი სხეული — მოხრილი და ულონო... ჩვენ არ ვხედავთ, მხოლოდ გვესმის ხმები.

ვედრებისაა, ალბათ, ეს უნაზესი ხმების ქსოვილი, სანთელივით წმინდა. სანთლის ხმა ჩუმია და კეთილი, სინათლე მისი — მკრთალი. წვატანჯული, სუნთქვა — ღონემიხდილი. ღვთაებრივია ცეცხლი მისი, მრისხანების წრეში მოქცეული. იგი ხან ქრება და ხან ისევ ინთება. მარადიულია ცეცხლი მისი. ჩვენ ლანდები ვართ, წარსულიდან მოსული. ჩვენი ნაბიჯი ფრთხილია და ნელი. ჩვენი სხეული — მოხრილი და ულონო. ჩვენ არ ვხედავთ, მხოლოდ გვესმის ხმები. მრისხანე ხმები, როგორც „რვაფეხას“ ფესვები. გარს რომ მოხვევია სამყაროს და ახრჩობს, ამსხვრევს და თელავს ყოველივეს. იგრიხება მისი ავი საცეცები, ებღაუჭება კვერთხს და ბრძანებს: „ჩააქრეთ სანთელი, მისი დამდნარი სხეული დამარხეთ. მისი მოციმციმე წმინდა სხივი დაივიწყეთ“. ბოროტების ხმა სწრაფი მარშით და შეჩვენებული ხმების გუნდით ღრეობით წინ ისწრაფვის.

მრისხანების წრეში მოქცეული სანთელი ჩაქრა.

სამყარო წყვდიადმა შთანთქა. ჩვენ ვშორდებით მიწას. ლანდები ვართ, წარსულიდან მოსული. ნისლებს მივყვებით. არ ვხედავთ და აღარც გვესმის ხმები. სიჩუმეა. მხოლოდ ერთი ხმა ქღერს სადღაც შორს — სევდიანი, მორჩილი, თითქოს ლანდებს მიაცილებს, ბოლოს თვითონაც წყვდიადში იძირება და ქრება.

თამარ ჩარექიშვილი

მუსიკათმცოდნე

გამოცანის ისტორია

1802 წელს პარიზელმა გამომცემელმა ჟორჟ ლიუზემ თავის ჟურნალში დაბეჭდა გამოცანა, რომელსაც ასეთი განცხადება წაუმძღვარა:

ერთმა მდიდარმა კაცმა ამ გამოცანაზე სამ თვეს ამაოდ იმტვრია თავი. იგი ათი ათას ლივრს ჰპირდება პირველ ამომხსნელს, ხოლო შემდეგი ათი გამომცნობი მიიღებს ვოლტერის, რუსოსა და სხვა სახელგანთქმული მწერლების ნაწარმოებთა მდიდრულ გამოცემებს. აი ეს გამოცანა:

მთლად ჭაბუკი ვარ და მთლად მოხუცი,
ყინულებრ ცივი, ცეცხლივით ცხელი,
თმასავით წვრილი, კასრივით სქელი,
სათნო და თავზე ხელაღებული,
კუპრივით შავი, თოვლივით თეთრი,
კუსავით ნელი, არჩვივით მკვირცხლი,
ისეთი სუსტი, როგორც ლერწამი,
და ისე მძლავრი, ვითარცა მუხა,
ისე ღარიბი, როგორც იობი,
ისე მდიდარი, ვით მეფე კრეზი;
მე წრიული ვარ და კვადრატული,
შმაგი გრიგალი, წყნარი ნიავი,
მე ვარ დემონი და ანგელოზი,
ვარ მოკვდავი და მარადიული,
მუდამ სნეული, მარად ჯანმრთელი,
მე ვარ ბუმბულზე უფრო მსუბუქი
და ათი ათას ტონაზე მძიმე,
ვარ ყველგან მყოფი და მიჯაჭვული,
ვარ ცოლიანი და მარტოხელა...
გამოიცანი, აბა ვინა ვარ?

ამ გამოცანის ამოხსნაში მთელი საფრანგეთი ჩაება — მეცნიერები, იურისტები, ექიმები, სამღვდელოება, ჩინოვნიკები, ხელოსნები... ყოველი მხრიდან ლექსად თუ პროზად ათასობით წერილი იგზავნებოდა რედაქციაში. ამ წერილების გადასარჩევად ლიუზე იძულებული გახდა გაეზარდა კანტორის მოსამსახურეთა შტატი. ქუჩებში გაისმოდა სალაღობო სიმღერები ამ გამოცანის შესახებ, ხოლო ერთმა თეატრმა ვოდევილიც კი დადგა სათაურით „ბატონ ლიუზეს გამოცანა“.

დანიშნულ დღეს ლიუზემ ამ გამოცანასა და მის ამოხსნაზე ორმოცდაათიათასტირაჟიანი წიგნი გამოუშვა, მასში გადმოცემული იყო ჯერ კიდევ ძველ ბერძნებსა და რომაელებში ცნობილი, ყველაზე ადრინდელი გამოცანის ისტორია. ბოლოს გამოქვეყნებული იყო გამოცანის სწორი პასუხი. „კონტრასტი“.

გამოცანის პირველი გამომცნობი გახლდათ ღარიბი უნტეროფიცერი, რომელიც სიხარულისაგან კინაღამ ჭკუიდან შეიშალა.

თარგმნა შ. ამირაჯაშვილმა

ღირსეული დედის კვალზე

დღეს ყველა ქართველის გულისყური საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს დეპუტატთა არჩევნებისადმია მიპყრობილი, ამ საკითხის გარშემო არის აზრთა სხვადასხვაობა, ვნებათაღელვა, სურვილები, იმედები... ცხადია, პრესაში გამოქვეყნებული დეპუტატობის კანდიდატების დასახელებას თვალს ვადევნებდი და, ჩემდა სასიხარულოდ, კანდიდატებს შორის ჩემი მეგობარი, — ქობულეთის რაიონის სამშობიარო სახლის მთავარი ექიმი ნათელა გორგილაძეც, ამოვიკითხე, რომელიც იმავე სამშობიარო სახლის შრომითი კოლექტივისაგან არის დასახელებული. სიმართლე გითხრათ, არც გამკვირვებია მისდამი გამოცხადებული ეს დიდი ნდობა, რადგან ბავშვობიდანვე კარგად ვიცნობ მის პასუხისმგებლობის გრძნობას ყველა საქმისადმი, კაცთმოყვარე ბუნებას, მის განსაკუთრებულ ყურადღებას ეროვნული საქმეებისადმი, ვიცნობ როგორც ღირსეული დედის შვილს.

ქალბატონი თინა (თუნთულ) ციბაძე გამოირჩეოდა სილამაზით, სათნოებით, სიკეთით, როგორც ექიმისტომატოლოგი, ხელმადლიანი იყო, საოცრად უყვარდა შვილები — ნათელა, ავთანდილი და დავითი. ედიდა თინას ხატივით შევყურებდით ნათელას მეგობრები: იყო აჭარის ასსრ დამსახურებული ექიმი, ჰქონდა ორდენები და საპატიო სიგელები, აქტიურად მონაწილეობდა რაიონის ქალთა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, წლების განმავლობაში თავმჯდომარეობდა ცენტრალური რაიონული საავადმყოფოს ქალთა კომიტეტს. სამწუხაროდ, იგი 55 წლის ასაკში გარდაიცვალა — 1978 წელს. და შვილებს არ უღალატიათ მშობლების (ნათელას მამა, ისმაილ გორგილაძე იყო ომისა და შრომის ვეტერანი), მათი პატიოსანი სახელი არ შეურცხვენიათ. ნათელა გინეკოლოგია, ავთანდილი — აჭარის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ქობულეთის რაიონული განყოფილების უფროსია. უმცროსი — დავითი კი მშობლიურ ქალაქს წლეულს მოევლინა პედიატრად.

დიდი და მძიმე მოვალეობა აკისრია ნათელას. ბევრი ქალი გადაურჩენია მის მადლიან ხელს, ბევრი ნორჩის სიცოცხლე უხსნია და ბევრი ოჯახისათვის მოუტანია ბედნიერება. იცის ექიმმა, რომ დღეს გამწვავებული დემოგრაფიული პრობლემების წინაშე მდგარ ქართველ ერს განსაკუთრებით სჭირდება გამრავლება და ცდილობს ხელი შეუშალოს ჩასახული სიცოცხლის მოსპობას. ერთშვილიან დედებს რაიონში უკვე კარგახანია აღარ აძლევენ ორსულობის ხელოვნური შეწყვეტის უფლებას, ის კი არა, ორ და მეტ შვილიანებსაც არწმუნებენ ბევრი შვილის გაჩენის აუცილებლობაში. იქნებ ამიტომაც ქობულეთში საგრძნობლად იმატა სამ და მეტ შვილიანმა ოჯახებმა.

ან კი რა ხელმა უნდა მოსპოს იმ ხალხის მომავალი, რომელთა შესახებ „ქართლის ცხოვრება" ამგვარად გვამცნობს:

„...ხოლო კაცნი და ქალნი არიან შტო ქართველთანი, ენატკბილად მოუბარნი, ტანოვანნი, მხნენი, შემართულნი, შუქნიერნი, ცოდნა-ხელოვნების მოყუარენი... სარწმუნოებით იყვნენ სრულიად ქრისტიანენი ქართველთა თანა და სამწყსონი ქართლის კათალიკოზისანი"....

როცა ილია მეორე — სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი ქობულეთში ბრძანდებოდა მართლმადიდებლური ეკლესიის ასაშენებლად შერჩეული ადგილის საკურთხებლად და ხალხის დასალოცად, ქობულეთელი ქალების სახელით უწმინდესსა და უნეტარესს ნათელა მიესალმა და მისი თბილი, საქმიანი და გულში ჩამწვდომი სიტყვა ილია მეორის ნათქვამით დაამთავრა.: „ქალი უპირველეს დედაა, ევაა, ცხოვრებაა, სიცოცხლის მომნიჭებელია. უდროოდ ნუ მოვუსპობთ სიცოცხლეს ნაყოფს. გახსოვდეთ, ცოდვა დაუსჯელი არ რჩება. უშუალოდ რჯულის დამრღვევთ ან მათ შთამომავალთ მოეკითხებათ იგი. დაინდეთ ისინი. ღვთისა და ერის წინაშე ჩადენილ უმძიმეს ცოდვას ძნელად თუ ვინმე გამოისყიდის".

ნათელა ორ შვილს, ორ ნამდვილ ქართველს უზრდის თავის სათაყვანებელ მამულს, ამასთანავე, თავისი სამსახურებრივი მოვალეობის პირნათლად შესრულების გარდა, აქტიურად მოღვაწეობს რაიონის ქალთა საბჭოში, არის ქობულეთის რაიონის ჯარისკაცთა დედების ასოციაციის თავმჯდომარე.

ახლა ყველაზე დიდი საფიქრალი ის გასჩენია, როდის დამკვიდრდება აწ უკვე მოძველებული და ყოველგვარ კომფორტს მოკლებული სამშობიარო სახლი ახალ სამყოფელში. გვწამს, ეს საქმეც რაიონის ხელმძღვანელობისა და რუსთაველის საზოგადოების საერთო ძალისხმევით კეთილად გადაწყდება, რადგან უკვე ყოველმა ქართველმა კარგად შეიცნო ჭეშმარიტება იმისა, რომ როგორც არასდროს, ისე გვჭირდება დღეს ერთმანეთის გატანა, გვერდიგვერდ დგომა, ნდობა და რწმენა ერთმანეთისა. გვჭირდება სიფხიზლე, მუხლჩაუხრელი შრომა და გამჭრიახობა; დღეს საქართველოს მრავალი სატკივარი გასჩენია და სატკივარს მხოლოდ ქართველებმა უნდა უწამლონ. თავად ნათელა გორგილაძეს ეს ყველაფერი კარგად აქვს გააზრებული. თავის შრომით კოლექტივთან ერთად იმედით შევყურებ მის ხვალინდელ დღეს. მწამს, რომ ნათელა ერთ-ერთი იმათგანია, ვინც უკომპრომისოდ და თავდაუზოგავად იბრძოლებს საქართველოს უკეთესი მომავლისათვის.

ნელი გოშუა,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერ-თანამშრომელი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დღეს ჭარბი ჰქინდი ირსეჯე

ნინუცა მარტვილის რაიონის სოფელ აბედათში, ლუკა მოწყვეტის ოჯახში დაიბადა და მას შემდეგ, როგორც იტყვიან, წისქვილის ქვა არ დატრიალებულა მის თავზე, თორემ...

ჩვიდმეტი წლის შედერებული გოგო მისივე თანასოფლელს ილიკო ქლარჯავას ჩაუვარდა გულში და ჯვარიც დაიწერეს. მალე სამამულო ომი დაიწყო. ილიკო პირდაპირ ფრონტზე წავიდა.

1941 წელს ნინუცას ბიჭი შეეძინა. ჯავარი დაარქვეს. მამას ვერც გააგებინეს ეს დიდი სიხარული, რადგან აბედათში ილიკოს წერილი სწორედ იმ ხანებში მოიდე ლეტავდან და მერე ცამ ჩაყლაპა თუ მიწამ, ვერავინ შეიტყო, უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. მასთან ერთად დაიმარხა ნინუცას პირველი და უკანასკნელი სიყვარულიც.

შრომობდა ცალად დარჩენილი ნინუცა ქლარჯავა. სახლ-კარი სულ დალაგებულ-დაპრიალებული ჰქონდა, მაგრამ მარტო სადიასახლისოდ სად ეცალა ილიკოს ახალგაზრდა ქვრივს. შვილი უნდა გაეზარდა, მტერ-მოყვრისთვის პასუხი გაეცა, კერია არ მოეშალა. თავდაუზოგავად საქმიანობდა კოლმეურნეობაში. ჩაის კრეფდა.

აბედათი მარტვილის რაიონში ერთ-ერთი მთის სოფელია და ის სახლი, ნინუცა თავის ვაჟთან ერთად რომ ცხოვრობდა, მთლად მთის კონტურზე იდგა. ჯავარი რომ დავაჟკაცდა და სამხედრო სავალდებულო სამსახურიც მოიხადა, დედას სთხოვა, აბედათის ბარში ჩამოსახლებულიყვნენ. სამოსახლო მიწა კოლმეურნეობამ გამოუყო. ის პატარა სახლი ჩამოიტანეს. გამართეს სასიმინდე, ბოსელი, საქორე...

ჯავარი სატვირთო ავტომანქანის მძღოლად მუშაობდა და მეუღლითაც ირჯებოდა. ახლა ნინუცას იმის ფიქრი არ ასვენებდა, ვინ შემოუდგა მის ნაწვალებ ოჯახში რძლად.

— ჩემი თვალის მოძღვნილია, ჩემი ნანული, — მეუბნება ქალბატონი ნინუცა, მართლაც, ჩინებული მეოჯახე გამოდგა, დაწკრიალებული აქვს ყველაფერი. ხეხილი და ვაზი ჩაუყარეთ, ოთსართულიანი სახლი ავაშენეთ, ეზო-კარი მოვაწყეთ. ახლა ისეთი გამართული ოჯახი გვაქვს, რომ სირცხვილს არ ვჭამთ სოფელში. კერია გაჩაღდა. ორი შვილიშვილი მყავს — ბადრი და დათო, ენაცვალოს ბებია.

შრომაში გაჭაღარავებულ ნინუცა ქლარჯავას გარჯა შეუმჩნეველი არ დარჩენილა. დიდ სიყვარულთან ერთად, დიდ ნდობასაც უცხადებდნენ ხოლმე თანასოფლელები: ჯერ სასოფლო, შემდეგ კი რაიონული საბჭოს დეპუტატად აირჩიეს. ბევრი რამ გააკეთა მაშინ ნინუცამ, თუმც თამბაქოზე და ხეხილზე რომ ედაბდნენ ხშირად, ის აწუხებდა. სამაგიეროდ გაცდენილი დროის ანაზღაურებლად თუთარჩელა ღამეშიც უკრეფია ჩაი.

ათ წელიწადზე მეტია აბედათის კოლმეურნეობასთან მეცხოველეობის კომპლექსი რომ შეიქმნა. ნინუცა ქლარჯავამ ერთ-ერთმა პირველმა ჩაიბარა სახბორე და მას შემდეგ არ მოსცილებია ფერმას.

— მარტო ჩვენ [illegible] სოფელი [illegible] ნინუცას [illegible] ბრეს სოფლის [illegible] ისეთ, სოფელი რომ ვინმეს კარგი ქალის სახელს დაარქმევს, [illegible] უნდა, ჭეშმარიტად [illegible] სოფლის განძად. ნინუცა [illegible] ლის. მას თავისი [illegible] აქვს. ახალდაბადებულებს კასრიდან ასმევს რძეს, საწოვარა არ ვარგაო, ამბობს. მისი ხნისა და გამოცდილების მქონე ქალს ყველაფერი დაეჯერება და ჩვენც ვსწავლობთ მისგან. ხბო სანამ ოცი დღის არ გახდება, დედის რძის გარდა, სხვა საკვებს არ მიაკარებს. სამი თვის შემდეგ ხბორები მოზარდების ჯგუფში გადაჰყავს. უნდა ნახოთ, როგორ ეთხოვება თავის ბოჩოლებს — ქარიას, კიკოს, ლამაზას ჩქარიას...

— ვიღლები შვილო, აბა, არ ვიღლები? ცოტა არ იყოს, სევდაშეპარული [illegible] მითხრა ქალბატონმა ნინუცამ. მალე სამოცდაათის გადაბდება, [illegible] ალარ მოხმდეს უწინდებურად, მაგრამ ამ გულს ვე[illegible] [illegible] წაფიქვნელებებს სახლიდან, [illegible] ცეცხლს დავანთებ, გავთბები, ჩაის დავლევ და მადა, გავრბივარ ჩემს ხბორებთან... [illegible] ილიას უთქვამს, წუთისოფელი არ უნდა დაუშრო, თორემ ისე გაგთელავს, როგორც დიდროდლი ლეკი ნახადსაო.

...ახლა გაზაფხულია აბედათში, ნინუცა ქლარჯავა დილაუთენია კვლავ აღებს თავისი ეზოს ჭიშკარს. გზადაგზა ცის აბედავს და ღიმილი გადაურბენს სახეზე: დღეს კარგი ამინდი იქნებაო!..

ლეილა ნოდია

ისრაელელი ქალები

დღეს იმდენი იწერება ისრაელისა და საქართველოს ურთიერთობაზე, უკვე იმდენი ქართველი ესტუმრა ისრაელს და უკანა ისე ერთნაირადაა მოხიბლული და გულამომარი ქართველი ებრაელების მასპინძლობით, რომ მიჭირს კიდევ ამ თემაზე წერა, მეშინია განმეორებული არ გამოვიდეს ისრაელური შთაბეჭდილებები. ამ 20 დღის განმავლობაში, რომლებიც სავსე იყო თვით ამ ქვეყნისაგან, განსაკუთრებით კი იერუსალიმისგან მიღებული გრანდიოზული შთაბეჭდილებებით და განცდებით, არანაკლებ ემოციებსა და ფიქრებს აღძრავდა ჩემში ქართველი ებრაელობის ფენომენი, რომელიც, მერწმუნეთ, მთლიანი სახით მხოლოდ იქ, ებრაელთა აღთქმულ მიწაზე შეიძლება იხილოს და შეიგრძნოს ქართველმა კაცმა. გავიხედავ და ლამის უკვე მარადიულად ქცეული გამოთქმის „26 საუკუნოვანი ძმობისა და მეგობრობის" სამარადჟამოდ ეტყვი, რომ ერთად გატარებული ეს 26 საუკუნე უფრო რთული და მრავალწახნაგოვანია და ძმობისა და მეგობრობის ტრადიციულ ჩარჩოებში არ თავსდება. იქ ერთმა ბრძენმა კაცმა, აბრამ ჯანაშვილმა მითხრა, საქართველოში ჩვენ არ გვიცნობდენო. და ეს მართლაც ასეა. ჩვენ, მართალია, კეთილი თვალით, მაგრამ მაინც შორიდან ვუყურებდით ებრაელობას, რაგინდ საოცარიც უნდა გვეჩვენოს, რაც ებრაელობა წავიდა ჩვენგან, მას მერე უფრო დავახლოვდით, ახლა უფრო კარგად დავინახეთ ერთმანეთი და ამაში უდიდესი როლი ისრაელში ასულმა ქართველმა ებრაელობამ შეასრულა. ჩვენ იქ ვხედავთ მათ თავიანთი ბაღებით სავსეთ, იქ ისინი სხვანაირები არიან, ლაღები, თავიანთ მიწაზე მკვიდრად ფეხმოკიდებულნი. საკუთარი სამშობლო — აი, რა არის ის მთავარი ძალა, რომელმაც სრულად გამოავლინა მათი ნიჭი და უნარი და ჩვენს მიმართაც უფრო ფართოდ გაუღო გულისკარი. ჩვენ, ჩვენის მხრივ, მართალია არასოდეს მოვეკიდებით ებრაელებს მტრულად, მაგრამ თვითონ ახსოვდათ მუდამ, რომ მათი ნამდვილი სამშობლო სხვაგან იყო, თვითონ ახსოვდათ, რომ სულიერად მხოლოდ სარწმუნოების წმინდად შენახვით გადარჩებოდნენ თავს. არასოდეს შეუწყვეტიათ აღთქმულ მიწაზე ფიქრი და ამის გამო მაინც განცალკევებულნი იყვნენ ჩვენგან. ერთმა მშვენიერმა ქალმა ჩემთან საუბარში შესანიშნავად დამიხატა თავისი განცდები. აქედან 14 წლისა წასულა ქმარ-შვილთან. კლასში საუკეთესო მოსწავლედ ითვლებოდა თურმე, ამხანაგებიც და მასწავლებლებიც გულთბილად ექცეოდნენ, უფრო სწორად, უცხოდ არავის ჩაუთვლია. თვითონ მქონია ყოველთვის ისეთი შეგრძნება, რომ თავისი სარწმუნოების გამო გამორჩეული იყო, არ ჰქონდა თანაკლასელებთან სრული სიახლოვე, გვარიც უშლიდა ხელს შეუბორკავად ეგრძნო თავი. მასწავლებელი რომ ჩემს გვარს ამოიკითხავდა, ჭირის ოფლი მასხამდა, თანაკლასელებისგან ასე განსხვავებული გვარი რომ მქონდაო. სულ ინატრებდა ეს გარჩეული ყოფა, დედისთვისაც შეუწყვეტია ხშირად, რატომ ვარო სხვებისგან განსხვავებული. არანაკლებ მტკივნეული ყოფილა ისრაელში დამკვიდრებაც. აღთქმული მიწა, საკუთარი სამშობლოც უცხოდ მოსჩვენებია პირველ ხანებში — ენისა თუ სხვა წეს-ჩვეულებების გამო, თავიდან იქაც გარჩეული ყოფილა. აქ ერთ-ერთი საუკეთესო მოსწავლე, იქ უცხო ენოვან გარემოცვაში რომ აღმოჩნდა, ულაჯობისაგან ხშირად მწარედ ტიროდა თურმე. დღეს ივრითსაც უხვად ფლობს, სამსახურიც კარგი აქვს, მეძლებულადაც ცხოვრობს, მაგრამ გარჩეულისთვის დღემდე ვერ დაუღწევია თავი. ოჯახში ის და მისი მეუღლე ქართულად ლაპარაკობენ, წიგნი და გაზეთი დღესაც ქართული ურჩევნია თვითონ, მაგრამ შვილებს ქართულის აქტიურად სწავლის შეგნებულად არ აძლევს, მინდა ჩემი შვილები ამ ქვეყნის ჭეშმარიტი შვილები იყვნენ, სადაც დაიბადნენ და იზრდებიან, არ მინდა მათაც განიცადონ გარჩეულის ის მძიმე განცდა, რაც მე დღემდე ვერ მოვიშორე, — გულახდილად მითხრა მან.

სხვაც ბევრი ვნახე იქ ქართველი ებრაელი ქალი, სხვათა შორის, ქუჩაშიც იმწამსვე იცნობ მათ „ქართული" იერით, უფრო ახლოს შეხვედრისას კი შეუცდომლად გამოარჩევ, ვინ „მეგრელი" ებრაელია, ვინ „იმერელი" ვინ ფოთელი, ვინ ბათუმელი, გორელი თუ თბილისელი ზუსტად ისე, როგორც ჩვენ ვარჩევთ ერთმანეთის წარმომავლობას. ერთმა ქალბატონმა მითხრა ამაყად, მე, ბატონო, იმერელი გახლავართ, და მართლაც, საოცრად ჰგავდა იმერელ მანდილოსანს, თავისი ჩაცმულობით, თავდაჭერით, თუ ლაპარაკის მანერით.

დიახ, ძალიან ბევრი რამ ნახულია და შემორჩენია ჩვენებური მას, ვინც მოზრდილი წასულა აქედან, დღესაც თვალწინ მიდგას ვაალა — საოცრად სიმპათიური, კეკლუცი მანდილოსანი, ჟურნალ „დროშის" რედაქტორის ხომ ხუბულავას მეუღლე ნათელა, მირიამ (ციცი) მამა-მიშვ (კოხი) — სიცოცხლით სავსე, უხადი ქართველი [illegible], თა-

ატრალური ინსტიტუტის ყოფილი ლექტორი, დღეს ქართული გადაცემები რომ მიჰყავს ისრაელის რადიოში, თამარ ბერვი (ბახანაშვილი) — მანქანაზე რომ ბეჭდავს „დროშისათვის“ მასალებს, მაია ტალი (ნამთალაშვილი) ეშხიანი, თვალებბრიალა ახალგაზრდა ქალი, ქალბატონი ლამარა მიხელაშვილი — ნამდვილი ქართული სუფრა რომ გაგვიმართა. მას და მის მეუღლეს აბული მიხელაშვილს დღემდე ვერ დაუძლევიათ საქართველოსთან განშორების სევდა; მომხიბლავი და ჭკვიანი თინა ადარი (აჯიაშვილი) — საქართველოდან 18 წლის წინ წასული, ასევე უზადოდ რომ საუბრობს ქართულად...

ებრაელი ქალების უმრავლესობას ჯერ კიდევ აქაური გემოვნებით აცვია, ამ შემთხვევაში ვგულისხმობ აქაური ებრაელი ქალების სტილს, მაგრამ ზოგს კარგად შეუთვისებია ევროპული სტილი და მათ ყოველდღიურ თუ საგარეო ტანსაცმელს ჭეშმარიტი ელეგანტურობის ვუალი ამჩნევია. ცხადია, იქ არჩევანი ფართო აქვთ, თუ ტელ-ავივში ვერ შეიმოსებიან, შეუძლიათ ევროპის ნებისმიერ ქალაქში გაისეირნონ და იქ შეიძინონ ტანსაცმელი, მაგრამ ვინც თან წაყოლილ სტილს ჯერ ვერ შელევია, მაინც ძველებურად იცვამს, ქსოვილსაც კი შერჩეულს, ტრადიციულს ამჯობინებს.

შევიხედე ებრაელი ქალის სამზარეულოშიც, სუპერ-მარკეტშიც, ბაზარშიც, სადაც ისინი სანოვაგეს ყიდულობენ. ერთადერთი რაშიც შეიძლება მათ „შევეჯიბროთ“, ეს ჩვენი ბაზარია. ჩვენი ბაზარი სიუხვით მათსას არ ჩამოუვარდება, იქნებ სჯობია კიდეც, მაგრამ, მე მგონი, ესეც იმის ბრალია, რომ ფაქტიურად ბაზარი ჩვენი არსებობის ერთადერთი წყაროა. იქ კი ბაზარს ჩაგრავს სუპერ-მარკეტი, ჩაგრავს პროდუქტების სიუხვითაც და, რაც მთავარია, სისუფთავითა და სიფაქიზით. მართალია, ბაზარშიც ყველა გამყიდველს მომარჯვებული აქვს ცელოფანის პარკი და ისე ნავაჭრს არ გამოგატანს, მაგრამ სუპერ-მარკეტში თვალს ჭრის მოხდენილად შეფუთული სანოვაგე: ათასნაირად დახარისხებული და დაჭრილი ფრინველი და საქონლის ხორცი, კოხტად შეფუთული მზა კერძები, რომელსაც თავის ჭურჭლითვე შედგამ მიკროტალღიან ღუმელში და 5 წუთში ცხელცხელს გამოიღებ. გამიხარდა, ბევრ უცნობ კერძთა შორის ვაზის ფოთოლში გახვეული ტოლმა და ხორციანი ბლინები რომ შევნიშნე. თვლა არა აქვს თევზეულს, რომელიც ისეა გამზადებული, ხელის გასვრა არ მოგიწევს. აი, რით უწევს მეტოქეობას სუპერ-მარკეტი ბაზარს. ბაზარში კი ყველაფერი ნატურალური სახით იყიდება და ამიტომაც შედარებით იაფი ღირს.

სუპერ-მარკეტების გარდა დიასახლისები სარგებლობენ მათ უბნებში გაფანტული პატარ-პატარა მაღაზიებით. საქონლის შეფუთვის წესი, ცხადია, იქაც უზადოა, ჩვენ ვიყავით ერთ-ერთ ასეთ მაღაზიაში, რომელიც ერთ ძალიან კარგ ბიჭს — სოსო აჯიაშვილს აქვს გახსნილი. მაღაზიას უჭირავს ერთი 15 მეტრიანი სავაჭრო დარბაზი და ერთი პატარა საწყობი. იქ იყიდება ყველაფერი, რაც კი შეიძლება ინატროს დიასახლისმა: ხორცეული, ნაირნაირი ძეხვეული, კონსერვები, წვენები, სასმელები, რძის ნაწარმი, ტკბილეული; პატარა დახლ-მაცივარში რამდენიმე სახის მზა კერძები არის გამოფენილი, იქვეა ათასი საოჯახო წვრილმანიც.

და აი, კიდევ სად იჩენს თავს აქედან წაღებული მემკვიდრეობა! ზოგი სრულად იყენებს ყველა ამ სიკეთეს და შეუძლია 10 წუთში გაშალოს უხვი სუფრა. ე. ი. თეფშზე დაალაგოს უკვე დაჭრილ-დათლილი ძეხვი, ხორცი, ყველი, მიკროტალღიან ღუმელში შეაწყოს და ელვისებურად მოამზადოს ცხელი კერძი, დესერტად მოგართვათ ნაირ-ნაირი ტკბილეული. ასე იყო, მაგალითად, ესთერ კობაივანოვის, თუ დათო ელიშაკოვის ოჯახებში, სადაც პირმომღიმარი, კოხტად ჩაცმული, დასვენებული დიასახლისი ჩვენთან ერთად იჯდა სუფრასთან და გახვითქული არ დარბოდა სამზარეულოსა და სასტუმრო ოთახს შუა, მაგრამ ზოგს ვერ დაუღწევია თავი ჩვენი გასაცოდავებული ცხოვრებისგან შეძენილი ჩვევისათვის და იქაც იჭირვებს, საქმეს ირთულებს და საკუთარი ხელით ამზადებს ნაირ-ნაირ კერძებს. ეტყობა, ეს განსაკუთრებით მაშინ ხდება, როცა ოჯახს საქართველოდან ჩასული სტუმრები ჰყავს. ალბათ ამიტომ იყო, ძველებურად, ჩვენებურად რომ დაიღალნენ ჩვენთვის ქალბატონი ნათელა მიხელაშვილი და ლევან ბარდანის (ბარდანაშვილის) ზედმიწევნით სიმპათიური, გულთბილი, საქართველოს სიყვარულით აღსავსე მეუღლე — მაყვალა...

ორიოდე სიტყვა ქალების პროფესიონალიზმზე მინდა ვთქვა. ჩემთვის ძალიან სასიხარულო იყო ერთი ფაქტი — თურმე, ვისაც სწავლა უნდა, მას ჩვენი უმაღლესი სასწავლებლებიდანაც მიაქვს სათანადო ცოდნა. მე პირადად, უნივერსიტეტში ჩემი პედაგოგიური მოღვაწეობის მანძილზე, თუკი ებრაელი სტუდენტი მყოლია, ყოველი მათგანი გამოირჩეოდა ნიჭითა და სიბეჯითით და ცხადია, კარგადაც ეუფლებოდნენ თავიანთ სპეციალობას. ჩვენგან წასულ ქალებში ბევრია მუსიკის მასწავლებელი და ეტყობა, ჩინებული სპეციალისტიც, რადგან კარგად არიან მოწყობილი და დიდ ხელფასსაც იღებენ. არიან კარგი ეკონომისტი ქალები, უცხო ენის სპეციალისტები, ექიმები და ყოველ მათგანს ხანმოკლე საგამოცდო ვადის გავლის შემდეგ დაუწყია თავის სპეციალობით მუშაობა.

ერთი იმათთაგანია იზოლდა კრიხელი, პროფესიით ქიმიკოსი, რომელიც მუშაობს ერთ-ერთი სკოლის ბიოქიმიური ლაბორატორიის გამგედ, პარალელურად კი, როგორც ქართული ენის იშვიათი მცოდნე, ჟურნალ „დროშის“ მემონტაჟე და სტილისტია და მიჰყავს რუბრიკაც „თქვენთვის, ქალებო!“ ეს უაღრესად სიმპათიური, ყურადღებიანი ქალი თავისი შრომით ვაჟიშვილსაც ზრდის (ერთი ვაჟიშვილი უკვე დაოჯახებული ჰყავს), მოგზაურობს ევროპასა და ამერიკაში, აცვია გემოვნებით და პოულობს დროსა და სახსრებს კულტურული გართობისათვის... თუმცა სჯობია თვითონ მას მოვუსმინოთ, რადგან მე სიტყვა-სიტყვით ჩავიწერე მისი ნაამბობი: „ვწერ, ვკითხულობ და ვსაუბრობ რამდენიმე ენაზე, მაგრამ ძირითადი ენა, რომელზეც ჩემს მოთხრობებსა და ლექსებს ვწერ, გახლავთ ქართული. რომელ ენაზეც არ უნდა ვსაუბრობდე, თუკი საჭიროა თვლა, ვითვლი ქართულად, ვოცნებობ ქართულად, ვწერ ბევრს, სიზმრებსაც „ქართულად ვხედავ“... თითქოს ვცდილობ წერაში ჩავკლა ის დიდი დარდი, ჯავრი და წუხილი, რაც ბედმა მარგუნა. ამასთან ერთად, მონაწილეობას ვიღებ მრავალ საზოგადოებრივ ღონისძიებაში, განსაკუთრებით ბოლო დროს, რაც საქართველოსა და ისრაელს შორის ურთიერთობა გაუმჯობესდა. ვცდილობ უსაქმურად არ ვიყო — ვქარგავ, ვქსოვ, ვხატავ, მიყვარს ოთახის ყვავილების მოვლა. ჩემს ოჯახში ბევრი რამაა ჩემი ხელით გაკეთებული. ალბათ, იმიტომ, რომ ბედის ტრიალმა უკვე 10 წელიწადია ქალისა და მამაკაცის მოვალეობა ოჯახში მე დამაკისრა“.

თელ-ავივში ცხოვრობს, თურმე, ერთი ესტონელი ებრაელი მომღერალი ქალი, რომელიც თავის სიმღერაში ამბობს: მე ებრაელი ვარ, ივრითია ჩემი მშობლიური ენა, ბედნიერი ვარ აქ ყოფნით, მაგრამ ოცნებას რომ მიეცემი, ესტონურად ვოცნებობ და ეს უნდა მაპატიო, იერუშალაიმ!

ასევე შესთხოვს, ალბათ, იერუსალიმს პატიებას ჩვენი ებრაელი ქალების უმრავლესობა.

დალი ფანჯიკიძე

აქვე გთავაზობთ იზოლდა კრიხელის ერთ პატარა ლექსს:

ყოველ მამაკაცს ბედისწერის
მკაცრ გარიჟრაჟზე,
რომ შეხვედროდა გულის სწორი
ოცნების დარი,
კაცობრიობა პლანეტაზე სულ
ცოტა ორჯერ
სვებედნიერი იქნებოდა, ვიდრე
დღეს არის.

გავკოხტავდეთ!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

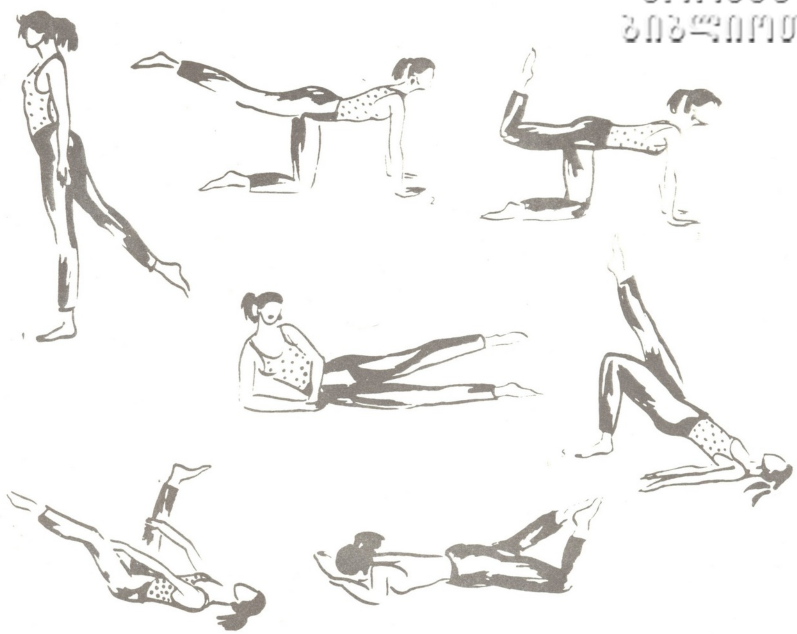

სადაც არის საზაფხულო კაბების ჩაცმა მოგვიწევს. ჰოდა, სწორედ მაშინ აღმოვაჩენთ ხოლმე, როგორ გავსუქებულვართ! ზამთრის თვეების უმოძრაობამ, ცხიმიანმა კერძებმა თავისი ჰქნა... როგორ დავიბრუნოთ ადრინდელი წონა, როგორ გავკოხტავდეთ? უპირველეს ყოვლისა, ცხიმიან საკვებს, ტკბილეულსა და პურ-ფუნთუშეულს უნდა მოვერიდოთ. ამის გარდა, რაც შეიძლება მეტი ვიაროთ ფეხით, ვივარჯიშოთ.

ქვემოთ მოყვანილი ვარჯიშის კომპლექსი მარტივია, მაგრამ ძალზე ეფექტიანი. სჯობს, ნუ გადავდებთ და ვარჯიში ხვალ დილიდანვე დავიწყოთ.

1. დადექით სწორად, ფეხები მიატყუპეთ, ხელები ჩამოუშვით. გამართული ფეხი რაც შეიძლება უკან და ზევით ასწიეთ. ტანი გამართულად გეჭიროთ, წინ ნუ წაიხრებით. ეს ვარჯიში 10-ჯერ შეასრულეთ ხან ერთი, ხან მეორე ფეხით.

2. დაიჩოქეთ და ხელებს დაეყრდენით. ცალი ფეხი იატაკის გასწვრივ გამართეთ და აქნევითი მოძრაობები შეასრულეთ ხან ერთი, ხან მეორე ფეხით. (20-ჯერ) ფეხის კუნთები ამ დროს დაჭიმული უნდა გქონდეთ.

3. საწყისი მდგომარეობა იგივეა, რაც წინა ვარჯიშის დროს. უკან გამართული ფეხი მუხლში მოხარეთ. ეს ვარჯიშიც 20-ჯერ გაიმეორეთ ხან ერთი, ხან მეორე ფეხით.

4. მხართეძოზე წამოწექით და იდაყვს დაეყრდენით. ზევით რომ ფეხი მოექცა, ის წინ გადმოიტანეთ და თითებით იატაკს შეეხეთ, შემდეგ დაუბრუნდით საწყის მდგომარეობას და ასე გაიმეორეთ 10-ჯერ ხან ერთი, ხან მეორე ფეხით.

5. გულაღმა დაწექით, მუხლები მოხარეთ. შემდეგ თეძოები წამოწიეთ და ცალი ფეხი ზევით გამართეთ. ვარჯიში გაიმეორეთ 10-ჯერ ხან ერთი, ხან მეორე ფეხით.

6. დაწექით კვლავ გულაღმა, გამართული ფეხები ზევით ასწიეთ, მერე ერთმანეთს დააცილეთ და ღონივრად გასწიეთ განზე, ისე, რომ კუნთები დაგეჭიმოთ. გაიმეორეთ 10-ჯერ.

7. პირქვე დაწექით. შუბლით იდაყვებში მოხრილ მკლავებს დაეყრდენით, მუხლები განზე გასწიეთ, ტერფები კი შეატყუპეთ. საჯდომის კუნთები დაჭიმეთ და ფეხები იატაკს მოაცილეთ. ამ მდგომარეობაში დაჰყავით რამდენიმე ხანს. შემდეგ კუნთები მოადუნეთ, და მოქმედება გაიმეორეთ 10-ჯერ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხსოვნა

ვფურცლავ საოჯახო ალბომს...

საინტერესო ისტორია აქვს მიხეილ ჯინჭარაძის ოჯახს. ნამდვილი ქართული სული ტრიალებდა აქ.

პეტრე ბახტურიძე ოჯახის დიასახლისის, ქალბატონ ალექსანდრას დის ელენეს მეუღლე გახლდათ. მისი მეშვეობით აქ ხშირად იკრიბებოდნენ საქართველოს ბედით გულაღტკინებული ცნობილი მწერლები, საზოგადო მოღვაწეები: კონსტანტინე გამსახურდია, გიორგი ლეონიძე, იოსებ გრიშაშვილი, ირაკლი აბაშიძე, სანდრო შანშიაშვილი, ლადო ასათიანი, ნიკა აგიაშვილი, გიორგი მდივანი... საუბრები დილამდე გასტანდა ხოლმე... მიხეილი უმწიკვლო და სპეტაკი ადამიანი, განთქმული სტუმართმოყვარეც იყო. მათი გოგონა მზია ჯინჭარაძე — ამ ოჯახის ნამდვილი ხიბლი და მშვენება. ეს ბედნიერი წლები იყო. ქალბატონ ალექსანდრას უდიდეს სიამოვნებას ჰგვრის ამ დროის მოგონება. ოჯახს დღეს ძვირფას რელიქვიად შემორჩენია ცნობილ ადამიანთა ავტოგრაფები, ძველებური ნივთები, ზოგიერთი ქალაქ ქუთაისიდან არის გამოყოლილი, ზოგიც უფრო ადრინდელია, საგვარეულო. რას და ვის არ აგონებენ ნივთები დიდებულ ქალბატონს, ვისი ხელი არ ეხებია მათ. ოჯახში დიდი მოწიწებით ეკიდებიან მდიდარ საოჯახო ალბომს.

ქალბატონ ალექსანდრას გულს უკლავს შვილის გახსენება, მისი სევდა გაუნელებელია. დრო ვერასოდეს განკურნავს იმას, რაც ავად მოსაგონარ 9 აპრილს დატრიალდა თბილისში. აწი არად ულირს ცხოვრება... მოგონებებში იძირება დედის გონება — მზიამ ოცდახუთი წლისამ წარმატებით დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია და ეზიარა ფსიქიატრის კეთილშობილურ პროფესიას. დიდ სიყვარულს იტევდა მისი მგრძნობიარე გული. განსაკუთრებით ებრალებოდა მისი უმწეო, უსასოო პაციენტები. ყურადღებას და სითბოს უხვად უნაწილებდა ახლობლებს, მეგობრებს... გამორჩეულად კი სამშობლო საქართველო ჰყვარებია, თურმე, ეს დედამ ყველაზე კარგად იცოდა და ყველაფერში უთანაგრძნობდა შვილს.

დღეს ორი მშვენიერი გოგონა, სიცოცხლისა და იმედის ორი ყლორტი — თეონა და ნათია — მზიას სიცოცხლის გაგრძელება — იმედად შემორჩა ამაგდარ ბებიას. ძნელად დაიჯერებდით, რომ მზიას შვილიშვილიც ჰყავდა, ნინო, პატარა ნინო ყვანია, ცნობილი პედიატრის, ბატონ გივი ყვანიას (მამის მხრიდან) შვილიშვილი.

მზიას ცხოვრება თითქოს თავიდან კარგად აეწყო — მეუღლე განთქმული ონკოლოგი, ყველა რაინდული თვისებით შემკული, გურამ ბალათურია, თითქმის ჯინჭარაძეების ოჯახში დაბრძენდა და დავაჟკაცდა. ქალბატონი ალექსანდრა და ბატონი მიხეილი საკუთარ შვილში არ არჩევდნენ. როცა მზიას შვიდი წლის ლაშა უეცრად, სამედიცინო დახმარების გარეშე დაიღუპა, მაშინ მთლად გატყდნენ და გაილივნენ მშობლები, გურამი მთლად ჩაითრია სევდამ და მწუხარებამ. მზია ფსალმუნების კითხვას მიეძალა, სულით ხორცამდე ჭეშმარიტი მორწმუნე იყო. ირწმუნებოდა, მისი სული უკვდავებაში გარდაისახა და ასე პოულობდა შვებას. მალე ხელიდან უკურნებელმა სენმა მეუღლეც გამოაცალა. ოთახში, სადაც მეუღლისა და ბიჭის სურათები გვერდიგვერდ ეკიდა, მზიას განსაკუთრებით უყვარდა განმარტოება, მისი ორი იმედი, მისი ცხოვრების ორი ბურჯი აქ ეგულებოდა. სასაფლაოზეც მარტო იცოდა წასვლა, არავის ახვევდა თავზე საკუთარ მწუხარებას, სულით მაღალი, გაუტეხელი და ამაყი ქალბატონი დარდს და ვარამს აგრერიგად არავის ანახვებდა. მისი პიროვნული თვისებები, ექიმის მაღალი მრწამსი და მოწოდება მისი ოჯახის ახლობელი ადამიანებისგან ასე იყო დამოძღვრილი ბავშვობიდანვე. მან ეს დიდი მოვალეობა ღირსეულად გამოატარა მისი ხანმოკლე ორმოცდაოთხი წლის მანძილზე. საქართველოს მომავალი ბედით გულაღტკინებული, გაუტეხელი სულის მზია ჯინჭარაძე არცერთ თავყრილობას არასოდეს გამოაკლდებოდა, ყოველთვის იქ იყო, სადაც ერისა და ქვეყნის მომავალზე სჯა-ბაასი იმართებოდა.

ეს მწუხარება და ვარამი არ აკმარა ჯინჭარაძეების ოჯახს განგებამ თუ ბედისწერამ. ახლახანს ქალბატონ ალექსანდრას ახალი უბედურება დაატყდა კიდევ, მოულოდნელად გარდაეცვალა უსაყვარლესი დისწული — ნიჭიერი ჟურნალისტი ბაკურ ბახტურიძე. შვილის დაკარგვის დარდს გაუტოლდა ეს მწუხარება.

სიცოცხლის ორი ყლორტი, ორი იმედი ასულდგმულებთ მხოლოდ სასოწარკვეთილებაში მყოფ შვილმკვდარ მშობლებს.

ნინო არჩვაძე

აპრილი მოვიდა

თამარ ჭოველიძის საფლავი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აგერ უკვე ერთი წელი გავიდა 9 აპრილის ტრაგედიიდან, ახალი გაზაფხული დადგა. ახალი აპრილი. როგორ იქნება იგი?

ბედნიერი? ცრემლიანი?

მაგრამ ერთი კი ვიცი, თამარ ჭოველიძის ოჯახში იგი ყოველთვის ცრემლიანი იქნება. ქალბატონი ლია უკვე ვერასოდეს ვერ დაინახავს აპრილში სიცოცხლის გამოღვიძებას, და ეს მზის სხივებით მოთამაშე დღეები ყოველთვის დაკარგულ შვილს გაახსენებს — როგორ დარბოდა ეზოში პატარა. ძველი სურათების თვალიერებისას კვლავ აღსდგება დედის მეხსიერებაში შვილის ჭკვიანი თვალები, ფიქრიანი გამოხედვა. მისი გულღია, უწყინარი ხასიათი, საოცარი თავმდაბლობა და მეგობრული გული, რომელიც ასე ათბობდა მის ირგვლივ მყოფთ. გაახსენდება და თვალებს ცრემლები დაბინდავს: როგორ უყვარდა წმინდა ნინოს ეკლესია, სადაც კვირაობით პამასთან ერთად ქაშვეთისა და სიონის შემდეგ მიდიოდა სანთლების დასანთებად, გაახსენდება შვილი — ბავშვობაში იმ ეზოში მოთამაშე, მისი ნათლობის დღე წმინდა ნინოს ეკლესიაში... როგორ გაუძლოს დედის გულმა ამ ბედნიერი დღეების გახსენებას? და ისევ ცრემლები...

შენზე ითქმის, თამარ, ღვთის შვილად დაბადებული, პატარა ანგელოზად იზრდებოდა და წმინდანად დაუბრუნდა მშობლებს, მაგრამ შენზე მზეამოსულმა დედ-მამამ, რალა გაგიკეთოს კიდევ წმინდა ნინოს ეკლესიაში წმინდა ხატად დასვენებულს! ცოცხალი იყავი და განებივრებდნენ ერთადერთ შვილს. სიკვდილის შემდეგ როგორ განუგეშონ მიწადქცეული?

და აი, წმინდა ნინოს ეკლესია დღეს თავის ახალ ცხოვრებას იწყებს. 1905 წელს რუსულ სტილში აშენებული ქართული ეკლესია ხელახლა რესტავრირდება ქართულ ძირძველ ტრადიციებზე. მთავარი რესტავრატორი გიორგი კიკაბიძეა, ამ საქმეებში ჩართულია თამარის მამა — არკადი ჭოველიძე. აპრილისათვის ფიქრობენ დაამთავრონ ძირითადი სამუშაოები. მოიხატა ტაძრის კედლები. რუსულ სტილში აგებული გუმბათი ქართულით შეიცვალა. ქართველი მხატვრების მუშაობამ და 9 აპრილის ტრაგედიამ მოახდინა საოცრება — გაქართულდა ეკლესია, რომლის ხელახალი დაბადებაც თამარ ჭოველიძის სახელთან არის დაკავშირებული. მწუხრისას, როცა სამრეკლოს ზარი ქრისტიან ქართველებს თავისთან მოუხმობს, მამა გაბრიელი აღავლენს ლოცვას და ყველა მლოცველიც წმინდა თამარის სახელს გაიმეორებს...

ცრემლიანი თვალებით მიყვებოდა ქალბატონი ლია ქუთაისიდან ჩამოსულ მოსწავლეებზე, რომლებსაც თავიანთ სკოლაში გაუუქმებიათ პიონერული ორგანიზაცია და თამარ ჭოველიძის სახელობის საზოგადოება შეუქმნიათ. მიყვებოდა, თუ როგორ მოუტანეს შვილის ატესტატი სკოლიდან დედას. შემდეგ მაჩვენებდა და თან იძახოდა: სულ ხუთიანებია, მარტო ორი ოთხი ჰქონიაო. უნივერსიტეტში ჩაბარებას აპირებდაო. გამოჩქონდა თამარის სიკვდილის შემდეგ მოსული წერილები, გაყვითლებული, მელანგადასული დედის ცრემლებისაგან და კითხულობდა მილიონჯერ გადაკითხულთ, კვლავ ცრემლიანი თვალებით.

შენ ჩვენს რეალობაში არსებობდი, თამუნა, მის ერთფეროვნებაში იკარგებოდი. მე დღეს თეა შავლაყაძესთან შეხვედრის შემდეგ მივხვდი, თუ რა ძნელია შენი გახსენება, უახლოესი ამხანაგის და უპირველეს ყოვლისა, ერთ-ერთი ჩვენგანის, 9 აპრილის საშინელმა კვირამ რომ წმინდანად გაქცია.

იხსენებდა შენთან გატარებულ დღეებს თეა, ბავშვობას, სიხარულს, მზეს და სათქმელი ეკარგებოდა...

უკვდავი იყავ, თამარ, უკუნიდან უკუნისამდე!

* * *

დედისერთა იყავი, მაგრამ უცბათ რამდენი და-ძმა შეიძინე იმ სისხლიან კვირას: ნათია, ეკა, ელისო, შალვა, მამუკა... უფროსები კი ალბათ, დედის მაგივრობას გაგიწევენ, ქალბატონები — მზია, თინა, თამარი. თქვენ სიკვდილში გაიცანით ერთმანეთი და ერთი ბედისანი გახდით. ამიტომ დასტრიალებს და ეფერება თქვენს საფლავებს ქართველი ერი, „9 აპრილის საზოგადოება“. ნაცნობი თუ უცნობი — ყველა დადის თქვენს ოჯახში. „9 აპრილის საზოგადოების“ წევრები კი თითქმის შინაურები არიან. შენს მწუხარე დედას, თამარ, მარტო არ ტოვებს ამ საზოგადოების თავმჯდომარის მოადგილე თამარ ქადაგიძე. დედასთან მოაქვს ამბავი — როგორ ცხოვრობენ შენი დღევანდელი და-ძმის ოჯახებში, როგორ აძლევენ ყოველთვიურ ფულად დახმარებას (100 მანეთს) უმშობლოდ დარჩენილ პატარებს...

ახლახან დაობლებულ მერაბ კოსტავას შვილისთვისაც ასე უზრუნიათ.

რომ იცოდე, ყოველდღე რამდენი ახალი ინიციატივა იბადება, რამდენი ახალი საქმე კეთდება საქართველოს ბედნიერებისათვის, რისთვისაც იმ ქვეყნად წახვედი. მალე იქნება იგი თავისუფალი, მზემალალი და სახემცინარი, ნეტა, დაბრუნება შეგეძლოს, რომ ნახო ყველაფერი, მაგრამ, ვაი, რომ იმ ქვეყნიდან ჯერ არავინ დაბრუნებულა!

მაშინ ჩვენ მოვალთ შენს საფლავთან და ჩამოგძახებთ:
იძინე მშვიდად, წმინდაო თამარ!

თამარ ნინიძე

ქალის ჰიგიენა

გოგონას ჰიგიენა სქესობრივ მომწიფებამდე

დღე-ღამის ნორმალურ რეჟიმთან (ძილი, კვება, ტანის სისუფთავე, სპორტი) ერთად მშობლებმა, პირველყოვლისა, გოგონას უნდა გამოუმუშაონ სასქესო ორგანოების ჰიგიენის დაცვის ჩვევა, რადგანაც შარდითა და განავლით გაღიზიანებამ შეიძლება დააზიანოს სასქესო ორგანოს ნაზი ლორწოვანი საფარველი, რაც გამოიწვევს ქავილს და სხვადასხვა ჩირქოვან პროცესებს. ჩირქოვანი პროცესი შეიძლება გავრცელდეს აღმავალი გზით საშოსა და შინაგან სასქესო ორგანოებზე მათი ანთებითი დაზიანებით, რასაც შეიძლება მოჰყვეს მძიმე გართულება — საშოს შეხორცება თავისი რთული შედეგით.

იმასთან დაკავშირებით, რომ გოგონას გარე სასქესო ორგანოები დაფარულია მეტად ნაზი კანით, ხოლო შინაგანი ორგანოები ნაზი ლორწოვანი ქსოვილით, იქმნება ხელსაყრელი პირობები გონოკოკის შეჭრისა და მისი დაავადების — გონორეის გავრცელებისათვის. გარეთა სასქესო ორგანოების გონორეულ დაავადებას მოჰყვება მწვავე ანთება — სიწითლით, შესიებით, ტემპერატურის მომატებით და ჩირქოვანი გამონადენით. ბავშვობის პერიოდში გონორეით დაავადებამ შემდგომ შეიძლება გამოიწვიოს უშვილობა. გოგონას გონორეით დაავადება ხდება ისეთ ოჯახებში, სადაც დაავადებული არიან უფროსები და უგულებელყოფილია ელემენტარული ჰიგიენური წესების დაცვა. ხშირად უფროსმა არ იცის, რომ დაავადებულია გონორეით. ამიტომ, როგორც წესი, ოჯახში აუცილებელია ყველას ჰქონდეს პირადი ჰიგიენისათვის საკუთარი პირსახოცი, თეთრეული, ლოგინი, საცვლები. თუ ბავშვი მაინც დაავადდა, საჭიროა მიმართოთ ექიმს.

მკურნალობის თანამედროვე მეთოდები თავიდან აგაცილებთ დაავადების შემდგომ გართულებებს.

ბავშვებში ხშირია პარაზიტული დაავადება. ჭიის კვერცხები, რომლებიც ფართოდ არის გავრცელებული გარემოში, ხვდებიან პირის ღრუში, საიდანაც შემდგომში გადადიან კუჭ-ნაწლავის ტრაქტში და ვითარდებიან ჭიები, განსაკუთრებით მახვილა. იგი კვერცხის დასადებად გამოდის სწორი ნაწლავიდან, რომელიც ადვილად შეიძლება მოხვდეს სასქესო ორგანოებზე და გავრცელდეს საშოზე, რაც იწვევს საშოს დაბინძურებას, ქავილს, უსიამოვნო შეგრძნებას და ანთებით დაავადებას. ხშირი ქავილით გარეთა სასქესო ორგანოების გაღიზიანებამ შეიძლება გამოიწვიოს ონანიზმი. ონანიზმი კი იწვევს ბავშვის ნერვიული სისტემის გამოფიტვას, ნაადრევ სქესობრივ მომწიფებას მაშინ, როცა სასქესო ორგანოები ჯერ კიდევ არ არის განვითარებული. ხშირად მახვილა სწორი ნაწლავიდან — გამოდის ღამით და არღვევს ბავშვის ძილის რეჟიმს. იკვებება რა ბავშვის ორგანიზმში, პარაზიტი გამოყოფს ტოქსინებს (თავისი ცხოველმოქმედების მომწამვლელ ნივთიერებებს), რასაც თან სდევს მადის დაქვეითება, სიგამხდრე და ნერვული სისტემის ადვილად აღგზნებადობა.

დედის სათანადო ყურადღებით შესაძლებელია დაავადების დროული გამოვლინება და მკურნალობა ექიმის დახმარებით.

გოგონას ჰიგიენა სქესობრივი მომწიფების პერიოდში

ამ პერიოდს თან ახლავს მთელი რიგი თავისებურებანი. ხასიათის — გუნება-განწყობის შეცვლა, გარემოსადმი, საპირისპირო სქესისადმი დაინტერესება. მნიშვნელოვნად იზრდება გოგონას გარეგნული ფორმა, იღლიებში და ბოქვენზე უჩნდება თმები. სქესობრივი სიმწიფის მთავარ ნიშნად ითვლება მენსტრუაცია, რის შესახებაც გოგონა აუცილებლად წინასწარ უნდა იყოს გათვითცნობიერებული დედის მიერ.

ქალის ცხოვრებაში მენსტრუალური პერიოდი ითვლება მნიშვნელოვან ეტაპად. მენსტრუაციის ხასიათით შეიძლება ვიმსჯელოთ ქალის სქესობრივ აპარატზე. მაგალითად, მენსტრუაციის ხანგრძლივი არარსებობა ქალიშვილებში შეიძლება დაკავშირებული იყოს ორგანიზმის სხვადასხვა დაავადებასთან ან მძიმე ფსიქიკურ განცდასთან, გათხოვილებში კი იგივე ნიშანი ორსულობის მაჩვენებელია.

მენსტრუაციის ხასიათი სხვადასხვაგვარია. ზოგჯერ მას ახლავს საერთო სისუსტე, ყრუ ტკივილები მუცლის არეში. ეს ჩვეულებრივი მოვლენაა, მაგრამ დედისგან იგი მაინც მოითხოვს ყურადღებას, რათა არ გამოეპაროს რაიმე დაავადება. ამ პერიოდში გოგონას ეკრძალება ფიზიკური ვარჯიში, ზამთრის პერიოდში საჭიროა ჩაიცვას უფრო თბილად და რაც აუცილებელია, დაიცვას ჰიგიენის რეჟიმი; იგულისხმება დღეში სამჯერ და მეტადაც ჩაბანვა ანადუღარი თბილი წყლით და საპნით. მშრალდება გარეთა სასქესო ორგანოები სტერილური ან გაუთოებული სუფთა ნაჭრით.

სტერილური საფენის ცვლა ხდება იმის მიხედვით, თუ როგორია გამონადენის ინტენსივობა.

სქესობრივი ცხოვრების ჰიგიენა

ქალის ცხოვრებაში მნიშვნელოვან მოვლენად ითვლება ქორწინება, რომელიც კანონით დაშვებულია 18 წლის ასაკიდან. ამ პერიოდისათვის ქალის ორგანიზმი აღწევს სრულ განვითარებას ორსულობისა და მშობიარობის ნორმალური მიმდინარეობისთვის.

სქესობრივი ცხოვრების დაწყება ქალისათვის დაკავშირებულია დიდ განცდებთან. ზოგჯერ ახალდაქორწინებულ ქალს აღენიშნება ისეთი სიმპტომები, რაც ახასიათებს ვენერიულ დაავადებას: გახშირებული შარდვა, წვა მოშარდვისას, უჩვეულო გამონადენი სასქესო ორგანოდან (რაც გათხოვებამდე არ ჰქონია) და უსიამოვნო შეგრძნება; ასეთ შემთხვევაში ქალმა დროულად უნდა მიმართოს ექიმს, რათა არ გამოეპაროს სხვა დაავადება და მკურნალობის დრო არ დაიკარგოს. არის ზოგიერთი სახის ვენერიული დაავადება (გონორეა), რომელიც დასაწყისში შეიძლება მიმდინარეობდეს უსიმპტომოდ, დაგვიანებულ გამოვლენისას კი მკურნალობა რთულდება და შედეგიც სავალალოა. ახალგაზრდა ქალმა უნდა იცოდეს, რომ სქესობრივი კონტაქტი მამაკაცის ნასვამ მდგომარეობაში ყოფნისას დაუშვებელია, რადგან ამ დროს შეიძლება მოხდეს სასქესო ორგანოების დაზიანება და ამით ინფექციის შეჭრა, ხოლო თუ ამ დროს ნაყოფი ჩაისახა, ეს მით უფრო სავალალოა.

თუ პირველ სქესობრივ კავშირს თან ხვდა ისეთი ტკივილი, რომ შემდგომი კონტაქტი შეუძლებელი ხდება, ამ შემთხვევაში ქალმა აუცილებლად უნდა მიმართოს ექიმს.

როდესაც წყვილები ფიზიკურად მომწიფებულნი და საერთოდ ჯანმრთელნი არიან, ასეთი ქორწინება არის საუკეთესო რეგულატორი სქესობრივი ცხოვრებისა და სხვადასხვა დაავადების თავიდან აცილების საშიშროებისა.

ორსულის ჰიგიენა

ორსულობა ის ფიზიოლოგიური პროცესია, რომლის დროსაც დედის საშვილოსნოში ხდება ნაყოფის განვითარება. ნორმალური ორსულობა, განსაკუთრებით პირველი, დადებითად მოქმედებს ქალის ორგანიზმზე. ორსულობის პერიოდში ხდება არა მარტო ნაყოფის განვითარება, არამედ დედის ორგანიზმის სრულყოფაც.

ორსულობის ნორმალური მიმდინარეობისათვის საჭიროა სხვადასხვა ჰიგიენური წესების დაცვა. დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს კანის სისუფთავეს, რადგან კანი არის არა მარტო დამცველი, არამედ სასუნთქი საშუალებაც. ოფლის სახით ორგანიზმიდან (კანიდან) გამოიყოფა მავნე ნივთიერებები, რაც ორსულობის დროს ისედაც დატვირთულ თირკმელებისთვის კარგი განმტვირთავი საშუალებაა.

ორსულისათვის შხაპის ქვეშ დაბანა მიზანშეწონილია კვირაში ერთხელ. შუალედ დღეებში სასურველია ტანის განმენდა სხეულის ტემპერატურის წყლით. ცივი წყლის გამოყენება შეუძლიათ იმ ქალებს, რომლებიც ორსულობამდე შეჩვეული იყვნენ მას; ორსული ქალი ყოველდღიურად უნდა იბანდეს სარძევე ჯირკვლებს.

ორსულობისას განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს გარეთა სასქესო ორგანოების სისუფთავის დაცვა. დღეში ორჯერ (დილას და საღამოს) უნდა ხდებოდეს საპნით და თბილი ანადუღარი წყლით დაბანა წინიდან უკანა მიმართულებით. სხეულის სისუფთავესთან შეხამებული უნდა იყოს საცვლების, ლოგინის და ბინის სისუფთავეც. ორსულს ტანსაცმელი და „ბუზგალტერი" არ უნდა უჭერდეს, რათა არ გაუძნელდეს სუნთქვა და არ დაერღვეს სისხლის მიმოქცევა. ოცი კვირის ორსულობიდან რეკომენდებულია ბანდაჟის ტარება, რაც ორსულს უმსუბუქებს მოძრაობას, იცავს მუცლის კედელს გადაჭიმვისაგან, ამცირებს სიმძიმის გრძნობას; არასასურველია მაღალქუსლიანი ფეხსაცმლის ტარება. ხშირად ორსულობას თან ახლავს ქვემო კიდურების ვენების გაგანიერება. ასეთ შემთხვევაში აუცილებელია ექიმის რჩევა.

ორსულობის პირველი 2-3 და ბოლო 2-3 თვის განმავლობაში ორსულობის შეწყვეტის, ნაადრევი მშობიარობისა და ინფექციის საშიშროების თავიდან ასაცილებლად სასურველია სქესობრივი კავშირისგან თავის შეკავება.

ორსულობის პერიოდში ხშირად ქალებს ადვილად უზიანდებათ კბილები, რადგან ნაყოფის ძვლოვანი ნაწილის ჩამოყალიბებაში (დედის ორგანიზმიდან) დიდი რაოდენობით იხარჯება კალციუმისა და ფოსფორის მარილები. ამიტომ, შენიშნავს თუ არა ორსული კბილების დაზიანებას, სასწრაფოდ უნდა მიმართოს ექიმ-სტომატოლოგს.

განსაკუთრებული კვების რაციონის შედგენა ყველა ორსულისათვის აუცილებელი არ არის. ჯანმრთელი ორგანიზმი გარდა ალკოჰოლიანი სასმელებისა და მჟავე-ცხარე (წიწაკა, მდგოვი, პირშუშხა) საჭმელებისა, შეზღუდვას არ საჭიროებს. ორსულობის ბოლო თვეებში რეკომენდებულია საკვებ რაციონში ჭარბობდეს რძის პროდუქტები. ხორცის მიღება უმჯობესია მოხარშული სახით. საერთოდ, სასურველია ორსულის საკვები იყოს ნაირფეროვანი, კალორიული და ადვილად ასათვისებელი. თუ ორსულის მოთხოვნილება არ კმაყოფილდება საკვებში არსებული ვიტამინებით, საჭიროა დეფიციტის შევსება პოლივიტამინებით (ესეც ექიმის რჩევით). ორსულობის პერიოდში ქალი უნდა ეწეოდეს იგივე საქმიანობას, რასაც ორსულობამდე. ნორმალური შრომა ორსულისათვის არა თუ საზიანო, სასარგებლოა.

ხშირად ორსულობას თან ახლავს პირველი და მეორე ნახევრის ტოქსიკოზები, რისთვისაც ორსულმა უნდა მიმართოს ექიმ-გინეკოლოგს სათანადო რჩევა დარიგებისა და მკურნალობისათვის.

მშობიარობის ჰიგიენა

მშობიარობა ორსულობის ბოლო აქტია. ეს არის რთული ბიოქიმიური პროცესი, რომელშიც მონაწილეობს მთელი ორგანიზმი.

ნორმალური მშობიარობა იწყება ორსულობის 286-ე დღეზე ან მე-10 სამეანო თვეზე, იწყება იგი რეგულარული შეტევითი ხასიათის ტკივილებით, რომელიც შემდგომში უფრო ხშირდება და ხანგრძლივდება. ყოველივე ამის შესახებ ორსული წინასწარ უნდა იყოს გათვითცნობიერებული, რაც ხელს შეუწყობს მშობიარობის პროცესში ექიმისა და მშობიარის ნორმალურ ურთიერთობას.

მშობიარობის შემდგომ, საშვილოსნოს შიდა ზედაპირი წარმოადგენს ჭრილობის მნიშვნელოვან ზედაპირს, სადაც ადვილად შეიძლება მოხვდეს საშოში არსებული ინფექცია, რაც მოითხოვს განსაკუთრებულ სისუფთავეს. ჩაბანა უნდა ხდებოდეს დილა-საღამოს თბილი, ანადუღარი წყლით და საპნით. საშოს გამორეცხვები ამ პერიოდში დაუშვებელია.

ყურადღება უნდა მიექცეს შარდის ბუშტისა და სწორი ნაწლავის დროულ დაცლას. შხაპის ქვეშ ბანაობა დასაშვებია სამშობიაროდან გამოწერის 5-6-ე დღეს. სქესობრივი კონტაქტები დასაშვებია 8-10 კვირის შემდეგ. ნაადრევი სქესობრივი კავშირი ხელს შეუწყობს მელოგინის ჭრილობის ინფიცირებას...

რაისა
ნაციაშვილი-ცაგარეიშვილი
თბილისის მესამე ქალთა კონსულტაციის გამგე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კულინარია

კარტოფილის ხინკალი

მასალა სატენისათვის: 1 კილოგრამი გათლილი კარტოფილი მოხარშეთ მარილწყალში, გაატარეთ ხორცსაფქვავ მანქანაში, შეურიეთ 100-150 გრამი ცხიმში მოშუშული ხახვი, 3-4 ძირი წვრილად დაჭრილი კამა, შეაზავეთ მარილით და შავი პილპილით (თქვენი გემოვნებით).

მასალა ცომისათვის: 350 გრამი ფქვილი, 1 კვერცხი, 1 ჭიქა და მეოთხედი (1,25) წყალი.

კვერცხი, წყალი და მცირეოდენი მარილი კარგად ათქვიფეთ, შეაზილეთ ფქვილი, ცომი გადაიტანეთ ფქვილმოყრილ ფიცარზე, გააბრტყელეთ და დაჭერით თხელი ჩაის ჭიქით, ან რაიმე საჭრელი ყალიბით. თითოეულ ცომზე მოათავსეთ 1 ჩაის კოვზი კარტოფილის სატენი, მოუხვიეთ ცომს პირი ისევე, როგორც ხინკალს, ცალ მხარეს შეჩხვლიტეთ ჩანგლით (რათა ხარშვისას ცომი არ გასკდეს და კარტოფილს გული არ გადმოვარდეს), ხინკლები ჩაალაგეთ მდუღარე მარილწყალში ისე, რომ ქვაბში ხალვათად იყოს. 5-6 წუთის დუღილის შემდეგ მოათავსეთ საწურავზე, დაწრიტეთ, შემდეგ გადაიტანეთ შესაფერის ლანგარზე და არაჟანი მოასხით.

ოხრახუშისა და კამის მაჭკატი (ლავაში)

100 გრამი ოხრახუში, 50 გრამი კამა (ღეროებმოჭრილი) 100-150 გრამი ახალი მწვანე ხახვი დაჭერით წვრილად, შეურიეთ 2-3 ათქვეფილ კვერცხში, დაუმატეთ მარილი (თვალის ზომით), დანის წვერით სოდა, კვლავ ათქვიფეთ და შეაზილეთ იმდენი ფქვილი, რომ მიიღოთ ფაფუკი ცომი. გაყავი ორ ტოლ ნაწილად, თითოეული ააგუნდავეთ ფქვილმოყრილ ფიცარზე, გააბრტყელეთ და გამოაცხეთ ცხიმში (შეიძლება იხმაროთ ზეთიც), ცხვება ორივე მხრიდან. მაჭკატი შეგიძლიათ მიირთვათ არაჟნით, ტყემლით, ან პამიდვრის საწებლით.

დედა ფუტკარი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დედა ფუტკარს ხშირად ფუტკრის ოჯახის დედოფალს უწოდებენ, რაც ძირითადად განპირობებულია ფუტკრის ცხოვრების ბიოლოგიური თავისებურებებით; ფუტკრის ნორმალურ ოჯახში, სადაც რამდენიმე ათასი მუშა ფუტკარი და რამდენიმე ასეული მამალი ფუტკარია, დედა მხოლოდ ერთია და სწორედ ის არის ჯიშის გამაგრძელებელი და ოჯახის ყველაზე საპატიო წევრი — შემაკავშირებელი.

როდესაც ფუტკრებს საკვები ელევათ და შიმშილისაგან იხოცებიან, მომაკვდავი მუშა ფუტკრები თაფლის უკანასკნელ წვეთს დედას უთმობენ, რადგანაც მათ ინსტიქტით იციან, რომ დედა ფუტკარი ოჯახის სიცოცხლის წყაროა და ყოველნაირად ცდილობენ მის გადარჩენას.

როცა ოჯახში დედა ფუტკარია, იქ ნორმალური ატმოსფერო სუფევს. ფუტკრები ორგანიზებულად და კეთილსინდისიერად ასრულებენ თავიანთ მოვალეობას, მაგრამ თუ რაიმე მიზეზით ის დაიღუპა, ოჯახის ერთიანობა ირღვევა და დაობლებული ფუტკრები ცხოვრებისა და შრომის ინტერესს კარგავენ: აღარ მიფრინავენ ნექტრის მოსატანად, აღარ იცავენ ბუდეს გარეშე მტრისაგან, უმწეონი ხდებიან და თუ მეფუტკრემ დროულად არ უშოვა მათ სათადარიგო დედა, მაშინ ისინი დასაღუპავად არიან განწირული.

ფუტკრები დედის მიმართ ყურადღებას მხოლოდ მაშინ იჩენენ, როდესაც ის თავის ძირითად დანიშნულებას ასრულებს — კვერცხებს დებს და ოჯახს ამრავლებს, ხოლო როცა ის ჯერ კიდევ ახალგაზრდა და გაუნაყოფიერებელია, ფუტკრები მას ყურადღებას არ აქცევენ.

5-8 დღის ხნოვანების დედა ფუტკარი სკიდან „საქორწინო გამოფრენას" ასრულებს. ის ძალზე სწრაფად მიფრინავს, დაახლოებით 30 კმ. სიჩქარით საათში, ამ დროს უკან მისდევს მამალი ფუტკრების გუნდი; განაყოფიერება წარმოებს ყველაზე სწრაფად, რამდენიმე მამალ ფუტკართან და ასეთნაირი შერჩევითი გზით საფუძველი ეყრება ჯანსაღი შთამომავლობის გამრავლებას. როდესაც განაყოფიერებული დედა ფუტკარი კვერცხის დებას იწყებს, ფუტკრები მის მიმართ დამოკიდებულებას იცვლიან; მას გზას უთმობენ, ერთმანეთს ასწრებენ მისთვის მაღალხარისხოვანი საკვების მიწოდებაში, ფრთხილად ეხებიან ულვაშებით, ტანს უსუფთავებენ და მზრუნველობას არ აკლებენ. დედა ფუტკარს მამა ფუტკრების ამალა, რომელიც 8-10 ძლიერი ახალგაზრდა ფუტკრისაგან შედგება, თან ახლავს მხოლოდ იმ პერიოდში, როდესაც ის კვერცხებს დებს, ხოლო როცა დედა ფუტკარი კვერცხმდებლობას წყვეტს, ამალა იშლება და დედა ფუტკარი იძულებულია თვითონ იკვებოს.

ზაფხულობით, დედა ფუტკარს შეუძლია დღე-ღამეში დადოს 2000-მდე და ზოგჯერ უფრო მეტი კვერცხი, რაც მისი საკუთარი წონის ტოლფასია; აქტიური სეზონის პერიოდში კი ჯიშიანი დედა ფუტკრები დებენ 100-150 ათასამდე კვერცხს.

დედა ფუტკარი ცოცხლობს 5-წლამდე, მაგრამ მისი მაქსიმალური კვერცხის დება მე-3 წლიდან კლებულობს, ამიტომ მეფუტკრეები ორი სეზონის შემდეგ ძველ დედა ფუტკარს ცვლიან ახალგაზრდა განაყოფიერებული დედით.

ისევე, როგორც მუშა ფუტკარს, დედა ფუტკარსაც აქვს ნესტარი, მაგრამ იგი მას იშვიათად იყენებს ძირითადად კი თავისი მოქიშპის, მეორე დედის წინააღმდეგ. გამონაკლის შემთხვევებში, ახალგაზრდა გაუნაყოფიერებელმა დედა ფუტკარმა შეიძლება ადამიანიც დანესტროს, მაგრამ მისი დანესტვრა არ არის მტკივნეული და იგი ქავილისმაგვარ გრძნობას იწვევს, რაც 2-3 დღის შემდეგ უკვალოდ ქრება.

გ. თაქთაქიშვილი

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №№: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68, განყოფილებების: მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის — 93-25-64, ლიტერატურისა და ხელოვნების — 93-98-53, კულტურისა და ყოფაცხოვრების — 93-98-50, მშრომელთა წერილებისა და მასობრივი მუშაობის — 99-50-39, მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, ტექნიკური რედაქტორის — 93-98-58, საერთო განყოფილების — 93-98-54. მასალები გადაეცა ასაწყობად 6.03.90 წ. ჟურნალი ხელმოწერილია დასაბეჭდად 23.04.90 წ. ქაღალდის ზომა 60×90 1/8. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 5,8. ტირაჟი 177.000. შეკვ. 568. უე 07937. **Условных печатных листов 3, учетно-издательских листов 5,8.** ფასი 30 კაპ.

ოჯახის ბედნიერება
საგანგებო ლოცვა-კურთხევა

1. ქორწინება არის ღვთის მიერ დაწესებული და დალო-
ცვილი· იგი უდიდესი ბედნიერებაა;
2. ოჯახი არის [illegible] და [illegible], თუ ცოლ-ქმა-
რი არის [illegible];
3. იყოლიეთ მრავალი შვილი და მიეცით თქვენ [illegible]
[illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible];
4. გახსოვდეთ, [illegible] არის [illegible] [illegible]
[illegible] და უდიდესი ცოდვა ღვთისა და ერის წი-
ნაშე· [illegible] [illegible] [illegible] დანაშაული; [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible];
5. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] ცოლ-ქმარი [illegible] და [illegible]
[illegible] [illegible] და ღვთისმოშიშები
[illegible];
6. [illegible] ლოცვა და [illegible] ღვთისაგან [illegible]-
[illegible]· [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible];
7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] და [illegible] ბედნიერნი·

ღმერთმა დაგლოცოთ!
ჩვენთან არის ღმერთი!

+ ილია II

სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი:

ნ154/59

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფასი 30 კაპ.

ინდექსი 7617